

TARTU VALLA

KUUKIRI

AASTAST 1996

SINU HÄÄL
KOGUKONNA HEAKS!

Anna oma hääl
2024. a Tartu valla
kaasava eelarve ideedele
1.–14. detsembrini
elektroonilises keskkonnas VOLIS

Rohkem infot 2024. a Tartu valla kaasava eelarve kohta leiad veebist
<https://tartuvald.ee/kaasav-eelarve-2024>
või www.volis.ee

**Tutvu Tartu valla
kaasava eelarve
ideedega**

lk 5

lk 4

Tartu valla lumelükkamise
piirkonnad

lk 9

Kunst jõudis Tartu valla
käigutunnelitesse!

lk 11

Selgusid Wirkhausile
pühendatud konkursi parimad

SUITSUANDUR

lk 19

Elu päästab ainult
töökorras suitsuandur

TARTU VALLA
KUUKIRI

AASTAST 1996

Kuukirjas avaldatakse eelmisel kuul valda sündinud ja meie seast lahkunute andmeid. Lehte lisatakse nende laste nimed, kelle vanemad on vallale nime avaldamiseks andnud loa.

Toimetusel on õigus vajadusel tekstidele teha keelekorrekture.

Kõige uuemad uudised Tartu vallas toimuvast leiad **Tartu valla kodulehelt** ning **Tartu valla** või **Kuukirja Facebooki lehtedelt**.

Ära unusta alla laadida **Tartu valla äppi!** Äpi kaudu saab vallale edastada oma mõtteid ja teavitada parandust vajavatest objektidest.

Skanni QR-kood
Tartu valla äpi
allalaadimiseks!

Väljaandja: Tartu Vallavalitsus ja Volikogu
Toimetus: Ekas OÜ e-post: kuukiri@tartuvald.ee
Peatoimetaja: **Katrin Sisask** Tel. 5627 0280
(E-R 17.00–20.00)
Toimetaja / reporter: **Kaisa Kreela**
Küljendaja / fotograaf: **Rasmus Karja** Tel. 510 3479
(E-R 9.00–17.00)

Tartu valla Kuukiri ilmub tasuta.

Kuukirja saab elektrooniliselt lugeda valla koduleheküljel aadressilt:

tartuvald.ee/tartu-valla-kuukiri

või ajakirjana Issuust (numbrid kuni mai 2023):

issuu.com/tartuvald/kuukiri

Novembri Kuukirjas avaldatavaid kaaskirju ja reklaame ootab toimetus **1. detsembriks**.

Jälgi Kuukirja tegemisi ka Facebookis:

facebook.com/TartuVallaKuukiri

Oled huvitav ettevõtte Tartu vallas või tead inimest või tegu, mis vääriks kajastust? Saada vihje Tartu valla Kuukirjale!

Tartu Vallavalitsus

Haava tn 6, Kõrveküla alevik,
Tartu vald, 60512 Tartumaa.

Vastuvõtt T kell 8.00–12.00 ja 12.30–18.00.

Tel. 510 6363, **e-post:** tartuvald@tartuvald.ee

Tabivere teeninduspunkt Tabivere Rahvamajas

Tuuliku 10, Tabivere alevik,
Tartu vald, 49127 Tartumaa.

Vastuvõtt T kell 8.30–12.00.

Tel. 5344 9246, **e-post:** tartuvald@tartuvald.ee

Laeva teeninduspunkt

Väänikvere tee 8, Laeva küla,
Tartu vald, 60608 Tartumaa.

Vastuvõtt T kell 13.00–16.30.

Tel. 5302 6608, **e-post:** tartuvald@tartuvald.ee

Piirissaare teeninduspunkt

Valla, Tooni küla,
Tartu vald, 62603 Tartumaa.

Vastuvõtt T kell 9–10, muul ajal kokkuleppel,

Tel. 529 4630 **e-post:** toomas.lindjärv@tartuvald.ee
tartuvald.ee, piirissaare@tartuvald.ee

Trükk: AS Ecoprint
Tiraaž: 6000

roheline trükis
Trükitud keskkonnateadlikkus trükitietevõttes Ecoprint

18.10.2023 vallavolikogu istungil vastu võetud otsused ja määrused

Kadri Linamägi,
Tartu valla personali- ja
dokumendihalduse spetsialist

MÄÄRUS

Määrus nr 16 – Tartu valla jäätmekava aastateks 2024–2029 vastuvõtmine

Võeti vastu Tartu valla jäätmekava aastateks 2024–2029. Määrus jõustub 1. jaanuaril 2024. a.

Määrus nr 17 – Määruse kehtetuks tunnistamine

Alates 31. oktoobrist 2023. a tunnistati kehtetuks Tartu Vallavolikogu 20.12.2018 määrus nr 43 „Elistvere Raamatukogu põhimäärus“. Määrus tunnistatakse kehtetuks seoses Elistvere Raamatukogu tegevuse lõpetamisega.

Määrus nr 18 – Maarja-Magdaleena Raamatukogu põhimäärus

Võeti vastu Maarja-Magdaleena Raamatukogu põhimäärus.

Määrus nr 19 – Tabivere Raamatukogu põhimäärus

Võeti vastu Tabivere Raamatukogu põhimäärus.

OTSUSED

Otsus nr 52 – Lepingu sõlmimine

Otsustati sõlmida Tartu linnaga koostööleping, mille alusel on Tartu valla elanikel võimalik viia jäätmeid Tartu linnas Jaama tn 72C ja Selli tn 19 asuvasse jäätmejaamadesse. Tartu Vallavalitsus sõlmib Tartu Linnavalitsusega perioodiks 01.01.–31.12.2024. a lepingu jäätmejaamade kasutamiseks.

Otsus nr 53 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L1 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2539, kinnistusraamatu nr 2206504, pindala 1968 m², 100% transpordimaa).

Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 54 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L5 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2567, kinnistusraamatu nr 1565004, pindala 468 m², 100% transpordimaa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 55 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L6 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2587, kinnistusraamatu nr 1565004, pindala 432 m², 100% transpordimaa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 56 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L8 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2579, kinnistusraamatu nr 539904, pindala 454 m², 100% transpordimaa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 57 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L10 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2589, kinnistusraamatu nr 529104, pindala 864 m², 100% transpordimaa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 58 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L21 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2575, kinnistusraamatu nr

220835, pindala 1355 m², 100% transpordimaa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 59 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Maramaa külas asuv Puhtaleiva-Voldi kergtee L22 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79601:001:2565, kinnistusraamatu nr 220835, pindala 1031 m², 100% transpordimaa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale hinnaga 0,57 eurot/m².

Otsus nr 60 – Vallavara omandamine

Omandada Tartu valla munitsipaalomandisse Tartu vallas Vahi alevikus asuv Rohu katastriüksus (katastriüksuse tunnus 79401:006:1235, kinnistusraamatu nr 3973604, pindala 3967 m², 100% üldkasutatav maa). Katastriüksus soetatakse Tartu vallale tasuta.

Otsus nr 61 – Nõusoleku andmine kinnisvara võõrandamiseks

Anda Tartu Vallavalitsusele nõusolek võõrandada enampakkumise korras vallale kuuluvad järgmised kinnisasjad:

1. Kaljuääre katastriüksus (katastritunnus 79601:001:1252, pindala 777 m², registriosa 20930750, sihtotstarve 100% sihtotstarbeta maa) alghinnaga 2 331 eurot;
2. Tammistu külatee L6 katastriüksus (katastritunnus 79601:001:2617, pindala 541 m², registriosa 14917750, sihtotstarve 100% transpordimaa) alghinnaga 1 623 eurot.

Järgmine volikogu istung toimub 15.11.2023 algusega kell 16.00.

Istungeid on võimalik jälgida reaajas ja järelevaadata Tartu Vallavolikogu Youtube kanalilt. Jooksvat protokoll ning hääletustulemusi on võimalik jälgida www.volis.ee leheküljel. Volikogu istungite materjalid on avalikult kättesaadavad veebis: tartuvald.ee/et/volikogu-istungite-materjalid.

SINU HÄÄL
KOGUKONNA HEAKS!

 Anna oma hääl
2024. a Tartu valla kaasava eelarve ideedele
1.–14. detsembrini
elektroonilises keskkonnas VOLIS

Rohkem infot 2024. a Tartu valla kaasava eelarve kohta leiad veebist –
<http://tartuvald.ee/kaasav-eelarve-2024> või www.volis.ee

Tartu Vallavalitsuse kehtestatud ja algatatud detailplaneeringud

| Tartu Vallavalitsus

Tartu Vallavalitsus kehtestas oma 26.10.2023. a korraldusega nr 1395 Kõrveküla alevikus asuvate Kõrve tn 5, Kõrve tn 7, Kõrve tn 18 ja Kõrve tn 20 maaüksuste ning lähiala detailplaneeringu. Planeeringu eesmärk on Kõrveküla alevikus asuvate Kõrve tn 5, Kõrve tn 7, Kõrve tn 18 ja Kõrve tn 20 kinnistutele määrata ehitusõigus ridaelamute ehitamiseks. Lisaks antakse lahendus liikluskorraldusele, haljastusele, heakorrale ja tehnovõrkudega varustamisele. Detailplaneeringuga

antakse ehitusõigused ja arhitektuuri-nõuded ridaelamute püstitamiseks. Planeeringuga kavandatakse planeeringualale 7 ridaelamut, kokku kuni 52 korterit. Samuti moodustatakse planeeringuga üks üldkasutatava maa sihtotstarbega krunt, kuhu kavandatakse avalik puhkeala ja üks transpordimaa sihtotstarbega krunt. Planeeringu koostamise eesmärk on kooskõlas Tartu valla üldplaneeringuga. Planeeritud tegevuste realiseerimisel ei ole ette näha olulist keskkonnamõju, kui rakendatakse planeeringus kirjel-

datud leevendavaid meetmeid. Pidades kinni kõikidest detailplaneeringus esitatud nõuetest, võib tekkida planeeringu elluviimisel vaid ajutine negatiivne mõju, mis on tingitud ehitustegevuse iseloomust ning tunnetatav ehitusaegsel ajal.

Planeeringu kehtestamise korraldusega ning kehtestatud planeeringuga on võimalik tutvuda tööpäeviti Tartu Vallavalitsuses või Tartu valla kodulehel www.tartuvald.ee.

Tartu valla lumelükkamise piirkonnad 2023/2024

| Tartu Vallavalitsus

Piirkondlikud talihooldajad lükkavad lahti ka erateed hooneteni, kus elavad rahvastikujärgsed Tartu valla kodanikud. Sellega seoses palume erateede omanikel sissepääsuteed üle vaadata ning tagada turvaline lumetõrje.

Töid teostavad traktorid on kuni 4 meetrit kõrged ning sahad kuni 4 meetrit laiad. Arvestada tuleb, et puude oksad kaarduvad lume raskuse all tee kohal madalamale ning võivad takistada lumetõrje teostamist. Infot lumetööde korralduse kohta leiab Tartu valla geoportaalist. Vali teemakaart „Lumelükkamine“. Avaneb

kaart Tartu valla lumelükkamise piirkondadega. Vali huvipakkuv piirkond. Piirkonna kohta avaneb infokast, mis näitab vastavalt valikule kas piirkonna nime, numbrit, hooldajat ja tema kontakte või asustusüksuse infot. Infot saab kastis vahetada üleval paremal olevast kolmnurgast.

Tartu valla lumelükkamise piirkonnad ja kontaktid 2023/2024

Piirkond	Piirkonna nimetus	Ettevõtte	Kontaktisik	Telefon	E-post
1	Kõrveküla-Vahi	Tartu Valla Kommunaal OÜ	Aigar Lepp, Jaanus Klaus, Jennifer Järvetar	5647 4475, 553 3968, 5198 5242	kommunaal@tartuvald.ee
2	Lähte	Tartu Valla Kommunaal OÜ	Aigar Lepp, Jaanus Klaus, Jennifer Järvetar	5647 4475, 553 3968, 5198 5242	kommunaal@tartuvald.ee
3	Kukulinna	Taivo Kingla FIE	Taivo Kingla	5647 7810	kingla@hotmail.ee
4	Vedu	Tartu Valla Kommunaal OÜ	Aigar Lepp, Jaanus Klaus, Jennifer Järvetar	5647 4475, 553 3968, 5198 5242	kommunaal@tartuvald.ee
5	Tammistu-Möllatsi	Agrimajanduse OÜ	Kalmer Loos	5645 4971	kalmerloos@gmail.com
6	Maramaa	Tagavälja OÜ	Tanel Läte	525 1025	latetanel@gmail.com
7	Kärkna	Kaldimõisa OÜ	Kaspar Kald	5332 3145	Kaspar.Kald@mail.ee
8	Metsanuka	Kolliotsa OÜ	Tarmo Sild	521 9247	kolliotsa@gmail.com
9	Vesneri	Forevi OÜ	Margus Visnapuu	510 3806	vahur.puusta@gmail.com
10	Kärevere	TREV-2 Grupp AS	Marten Miil	5328 4266	Marten.Miil@trev2.ee
11	Valmaotsa-Laeva	TREV-2 Grupp AS	Marten Miil	5328 4266	Marten.Miil@trev2.ee
12	Tabivere	Tartu Valla Kommunaal OÜ	Aigar Lepp, Jaanus Klaus, Jennifer Järvetar	5647 4475, 553 3968, 5198 5242	kommunaal@tartuvald.ee
13	Koogi	TREV-2 Grupp AS	Marten Miil	5328 4266	Marten.Miil@trev2.ee
14	Elistvere	Tartu Valla Kommunaal OÜ	Aigar Lepp, Jaanus Klaus, Jennifer Järvetar	5647 4475, 553 3968, 5198 5242	kommunaal@tartuvald.ee
15	Maarja-Magdaleena	SJAM OÜ	Siim Siimenson, Mäidu Mets	5670 2526, 5800 3934	toolamaaou@gmail.com
16	Äksi	Tartu Valla Kommunaal OÜ	Aigar Lepp, Jaanus Klaus, Jennifer Järvetar	5647 4475, 553 3968, 5198 5242	kommunaal@tartuvald.ee

Tartu valla kaasav eelarve 2024

Katrin Sisask,
Tartu valla Kuukirja peatoimetaja

Tartu valla kaasavasse eelarvesse 2024 said kõik vallaelanikud esitada ideid kuni selle aasta 31. oktoobrini. Oodatud olid elanike investeringuideed, mille maksimaalne maksumus on 30 000 eurot. Rajatav objekt pidi olema avalikuks kasutamiseks ning projektist ei tohtinud tekkida ebamõistlikke kulusid valla järgnevate aastate eelarvetele.

Kaasava eelarvega soovib Tartu vald viia valla eelarve toel ellu kodanikuinitsiatiivina sündinud mõtteid.

See osa vallaeelarvest koostatakse kodanike ettepanekute ja rahvahääletuse alusel. Kaasava eelarve osa suurus 2024. aasta eelarve koostamisel on 60 000 eurot ja ühe idee maksimaalne maksumus 30 000 eurot. Seega saab ellu viidud vähemalt kaks enim hääli saanud projekti.

2024. aasta kaasavasse eelarvesse esitati 18 ideed. Komisjoniliikmed vaatasid kõik ideed ükshaaval läbi ja kontrollisid vastavust nõuetele. Hääletusele suunati 10 ideed. Välja jäid ettepanekud, mis ei vastanud tingimustele. Osade edasi saanud ideede puhul täpsustatakse asukohta või muid detaile.

Tartu valla kaasava eelarve 2024 hääle-

tamine toimub 1.–14. detsembrini 2023. a elektroonilises keskkonnas VOLIS, tutvustades ennast ID-kaardi või mobiil-ID-ga. Valla kodulehel www.tartuvald.ee on VOLIS-e link, mis suunab hääletama. Hääletada saab ka vallamajas ja teeninduspunktides 1.–14. detsembrini. Igal hääletajal on 3 häält, kuid samale ideeale mitut häält anda ei saa.

Hääletada saavad kõik vähemalt 16-aastased vallaelanikud, kelle elukoht rahvastikuregistris on Tartu vald. Kaasava eelarve hääletusel võitnud ideed viiakse ellu 2024. aastal ning elluviimise korraldab vallavalitsus.

Lisainfo www.tartuvald.ee või www.volis.ee

Tartu valla Kaasava eelarve 2024 rahvahääletusele suunatud ideed

	IDEE	eeldatav maksumus	ettepaneku esitaja	asukoht
1	 Aktiivsed vaba aja veetmise võimalused Tammistu külaplatsile.	30 000 €	Kristiina Timma	Tammistu
2	 Koogi küla rannaala korrastamine.	30 000 €	Maris Kangur	Koogi
3	 Kõrveküla väljõusaal.	30 000 €	Valmar Kukk	Kõrveküla
4	 Kõrveküla koerte jalutusväljak.	30 000 €	Margit	Kõrveküla
5	 Laeva spordihoone väljõusaal.	25 000 €	Karoliine Maria Pihlapuu	Laeva
6	 Raadi kergliiklustee parendus Mõisapiiri ülekäigurajale.	5 000 €	Siim Pari	Raadi
7	 Tabivere Põhikooli õuealale madalseiklusraja rajamine, mis pakuks tegevemislusti kõigile kogukonna lastele.	16 488 €	Veronika Täpsi	Tabivere
8	 Tabivere koorteväljak.	30 000 €	Anny Laarmaa	Tabivere
9	 Tabivere randa väikelaste suplusala laiendamine ja puhkekohtade rajamine.	30 000 €	Mart Toots	Tabivere
10	 Õuesõppeklass Maarja-Magdaleena põhikooli sisehoovi.	30 000 €	Kristiina Raja	Maarja-Magdaleena

1. Aktiivsed vaba aja veetmise võimalused Tammistu külaplatsile.

Oleme loomas Tammistu külaplatsile aktiivseid ja kultuurilisi tegevusi pakkuvat ühtset kompleksi, mis täidaks igas vanuses külaelanike vajadusi. Seetõttu soovime kaasava eelarvega täiendada külaplatsi välijõusaali masinatega ja lastele mõeldud ronimispiramiidiga.

Meie eesmärk on pakkuda inimestele mitmekülgset tegevust ja vaba aja veetmise võimalusi võimalikult lähedal kodule. Külaplatsile oleme tulevikus veel plaaninud rajada tantsu- ja korvpalliplatsi, lava, istepingid ja piknikulaudadega puhkeala. Olemas on meil juba varasemalt küla aktiivsete elanike ja Tartu valla toel taastatud võrkpalliplats ja sel suvel paigaldatud pinksilaud.

Rajatav välijõusaalikompleks annab uusi võimalusi värskes õhus viibimiseks ja kehaline aktiivsus on tänapäeval olulisel kohal tervislike eluviiside toetamisel!

2. Koogi küla rannaala korrastamine.

Koogi külas Laeva jõe paisjärve ääres asuv rannaala on suvel populaarne kõikide vallaelanike seas. Kohalik külakogukond on ühisel jõul siia rajanud liivaranna koos atraktsioonidega lastele ning hoidnud ala iga-aastaste talgupäevadega korras.

Puidust inventar vajab aga pidevat hooldust ja uuendamist ning hädasti vajab meie ühine rannaala uut piiret, mis seda maanteest eraldaks, uut mänguväljakut, istumisvõimaluste rajamist nii rannaalale kui ka külaplatsile.

Väga suurt muret valmistab meile ka meie isevalmistatud ujuvild, mis on küll mitmeid kordi remonditud, aga uut suve enam kahjuks vastu ei pea. Kes on meie armsas rannas käinud, see mõistab kindlasti, et veepiirile on ka mitu autokoormatäit liiva juurde vaja. Lisaks soovime rajada haljastust nii randa kui ka külaplatsile, et kõigile möödasõitjatele veelgi rohkem silmailu pakkuda.

3. Kõrveküla välijõusaal.

Välijõusaal on suurepärane viis kutsuda inimesi värskesse õhu kätte sportima. Välijõusaali paigaldatakse erinevaid, vastavalt soovidele projekteeritud õue treeningseadmeid. Välijõusaal on lihtne ja tõhus treenimisviis. Ettepanek on välijõusaal projekteerida Kõrveküla Põhikooli ja Spordihoone sisehoovi laste turnimisväljaku lähedusse, et lapsevanemad ja lapsed saaksid samal ajal koos õues sportida. Samas saab ka Kõrveküla Põhikooli kehalise kasvatuse tunde ja Tartu Valla Spordikooli treeninguid sellel alal läbi viia. Sellega saaksid lapsed juba varases koolieas harjumuse ka õues sihipäraste sportimisvõimaluste nautimiseks.

Arvestades selle piirkonna kiiret arengut ja elanike arvu hüppelist kasvu ning kooli õpilaste arvu ca 670 õpilast, on sellise spordirajatise rajamine oluline täiendus olemasolevatele sportimisvõimalustele.

4. Kõrveküla koerte jalutusväljak.

Kõrveküla alevik on rahva arvult kasvanud märkimisväärselt. Koos inimestega on lisandunud ka arvestatav hulk neljajalgseid sõpru. Kõnnitiirudel kohtudes rõõmustavad koerad kohtumise üle ja tahaks väga mängida, aga mida sa rihma otsas ikka mängid.

Aiaga ümbritsetud väljak suurte ja väikste koerte jaoks peaks olema eraldi. Koeraomanikele peaks istumiseks olema pingid, pimedaks ajaks on vajalik valgustus ja vihmaseks ilmaks koeraomanikele varjualune. Jalutusväljakul peab olema piisav hulk prügikaste koos kakakottidega, koertele joogikausid ning treenimiseks vajalikud vahendid ja atraktsioonid. Näiteks kaldpind, hüppetaksitus, hüppetaksitusrõngad, jalutustee, kaalukiik, slaalom, tasakaalurada, tunnel jne. Jalutusväljak võiks asuda vana spordihoone taga.

5. Laeva spordihoone välijõusaal.

Laeva kogukond armastab teha sporti ja väljas aktiivselt liikuda. Spordihoones on võimalik tegeleda mitmete spordialadega, kuid õues trenni tegemiseks ei ole ühtegi vahendit. Suvel veedavad noored palju aega õues pallimänge mängides ning sooviksid teha ka jõutrenni.

Laeva Põhikool on Liikuma Kutsuv Kool ning ka nemad saaksid spordihoone välijõusaalis vahetundide ajal end liigutada ja treenida.

6. Raadi kergliiklustee parendus Mõisapiiri ülekäigurajale.

Üha enam kohalike elanike poolt kasutust leidev Mõisapiiri tänava ja Raadi kergliiklustee ülekäigurada on halva nähtavusega autodele ja ka teed ületavatele kergliiklejatele.

Ettepanek oleks teha ristmikule järgnevad parendused.

1. Lamav politseinik või muu sarnase toimega kiirust pidurdav vahend. See survestaks kõiki osapooli valima õiget kiirust.
2. Autojuhile abiks tuleks paigaldada liikluspeeglid, mis aitavad juhil veenduda turvalisuses, hoolimata halvast nähtavusest.
3. Eemaldada nurga peal kasvav mänd.

7. Tabivere Põhikooli õuealale madalseiklusraja rajamine, mis pakub tegutsemislusti kõigile kogukonna lastele.

Ettepanek on rajada Tabivere kooli lähedusse madalseikluspark, mis koosneb erinevate raskusastmetega elementidest. See võimaldaks pakkuda rohkem õue-tegevusi aleviku lastele ja noortele. Turnimine arendab tasakaalu, koordinatsiooni, füüsilist võimekust, ajutööd ja on lõbus! Kuna seikluspargis leiavad tegevust lapsed ja noored igas vanuses, siis on see suurepärane koht perega aja veetmiseks. Samuti võib seikluspargis ja selle ümbruses korraldada õuesõpet, näiteks maastikumänge ja muid õppemänge, mis toetaksid Tabivere kooli ja lasteaeda.

Tulge kaasa meiega ja aidake luua vahva madalseikluspark, mis aitab lastel olla aktiivsemad ja toob rõõmu nii koolile kui ka kogukonnale! Teeme Tabivere liikumakutsuvaks!

8. Tabivere koerteväljak.

Tabivere vajab väga koerte välitus-/mängimisaeda, kuhu saaks oma lemmikud vabalt jooma/mängima lasta.

Koerteväljak peaks olema aiaga ümbritsetud ala, kus lemmikute omanikele on pingid istumiseks ning prügikast koerakaka jaoks. Oluline on, et lemmikud saaksid vahel ka vabalt ilma rihmata joosta.

Kasu saaksid kõik Tabivere koeraomanikud ja nende lemmikud.

9. Tabivere randa väikelaste suplusala laiendamine ja puhkekohtade rajamine.

Tabivere rannal on liivase põhjaga suplusala ainult ca 10 meetri laiune riba ujumisilla kõrval. Ülejäänud rannaala osa on mudane. Silla juures ujuvad ja hüppavad enamasti noorukid. Järve mineku ala on liiga kitsas, et mahuks ka väiksemad lapsed mugavalt ja ohutult kalda servas ujuma ning mängima. Arvestades kogu territooriumi suurus ja külastajate arvu, on vajalik liivaga täidetud suplusala oluliselt suurendada.

Ranna territooriumile on lisaks vaja rajada juurde katusega puhkekohti piknikulaudadega mida on hea kasutada peredel, eakatel ja kõigil teistel kogukonnaliikmetel. Rohkem võiks olla ka pinke rannas olemise ja järvevaate nautimiseks. Vajalik on korrastada 2013. aastal ehitatud suitsuahi ja selle kõrval asuv katusega puhkekoht.

10. Õuesõppeklass Maarja-Magdaleena põhikooli sisehoovi.

Maarja-Magdaleena Põhikool on väike ja hubane kogukonnakool, mis looduse keskel paiknemisel loob head võimalused õuesõppeks. Sageli võib näha kooli ümbruses liikuvat õpilaste rühma, kes õpetaja juhendamisel õues oma õppetööga tegeleb. Õuesõppeks on tegelikult lausa vajadus – lõunapäike kütab klassiruumid ka jahedal sügisilmal halastamatult kuumaks! Paraku puudub kooli ümbruses igasugune võimalus istumiseks ja õppetöö korraldada läbiviimiseks.

Kooli sisehoov on väliklassi rajamiseks suurepärane! Rajatav katusealune pakub kaitset tuule, vihma ja päikese eest, kuid on samas piisavalt avar, et tunda end osana loodusest. Varjualuse all saab kasutada teiseldatavaid laudu ja pinke. Astanguline maapind annab võimaluse luua astmeline terrass, mis pakub istumisvõimalusi nii vabal ajal kui ka väliürituste korraldamisel nii koolil kui ka kogukonnaliikmetel. Aita rajada Maarja-Magdaleena kooli sisehoovi mitmekülgne õuesõppeklass!

Tartu valla Lusikapidu

Estrit Aasma, Tartu valla kommunikatsioonispetsialist

10. oktoobril peeti selle aasta aprillis, mais, juunis ja juulis sündinud laste Lusikapidu. Kõrveküla Põhikooli aatriumisse oli kutsutud 62 last koos vanematega.

On juba traditsiooniks saanud, et Tartu vallavanem Jarno Laur annab igale väiksele kodanikule mälestuseks nimetunnistuse ja hõbelusika. Lisaks sellele saavad lapsed raamatu „Pisike puu“, mida käesoleval peol andis üle

Kõrveküla Raamatukogu direktor Hele Ellermaa.

Õnne ja edu kõigile lastele ja nende vanematele!

Uutele vallakodanikele laulsid Kõrveküla Põhikooli õpilased.

Kõik kes ei saanud peol osaleda – Teie laste nimetunnistused ja hõbelusikad ootavad Teid Tartu Vallavalitsuse kantseleis Kõrvekülas.

Peol tehtud fotosid on võimalik alla laadida lingilt, mida jagati lusikapeol vanematele.

Tartu 2024 meeskond kutsus saadikud Äksi

Kättrin Beljaev, Jääaja Keskuse kommunikatsioonispetsialist

Kultuuripealinna meeskond esitles 19. oktoobril – päeval, mil Tartu 2024 avamiseni jäi 100 päeva – välisriikide saatkondadele ja kultuuriesindustele juba valminud Tartu 2024 projekte.

Nii tutvuti ka Jääaja Keskuses kaheaastase rahvusvahelise kunstiprojektiga „Look into my ice“, mis sünnib MTÜ Eesti-Saksa Kunstikoostöö ja Saksamaal tegutseva ühingu „Roam projects“ koostöona.

„Oli päris uhke vastu võtta nii rahvusvahelist seltskonda ja tutvustada neile meie tegemisi,“ rääkis Jääaja Keskuse juhataja Kadri Valner. Nimelt võeti keskkuses vastu Soome, Norra, Leedu, Poola, Austria, Läti suursaatkondade esindajaid, samuti Briti Nõukogu ja Prantsuse instituudi ja Soome instituudi kultuuritöötajad.

Esitlusel rääkis kevadel väljakuulutatud rahvusvahelise kunstikonkursi võitnud bulgaaria kunstnik Marta Djourina oma tööst „Jäätuhk“, mis ehib Jääaja Keskuse fassaadi terve järgmise aasta.

Kadri Valner ja Kättrin Beljaev Jääaja Keskusest selgitasid, kuidas kunst annab keskkonnahariduskeskusele lisavõimalusi inimese ja looduse suhete selgitamisel.

Ka tutvustati kultuuripealinna raames Tartu vallas toimuvaid teisi projekte – „Linnast välja“ ja Äksi eelarvamusfestivali.

„Look into my ice“ avamine. Foto: Andero Kalju

Saadikud Äksis. Foto: Rasmus Karja

Kunstifestival „Linnast välja“ tõi kunsti Tartu valla käigutunnelitesse!

Karita Tilk,
Tartu valla kultuuritööspetsialist

Järgmisel aastal kannab Tartu vald koos 19 Lõuna-Eesti omavalitsusega kultuuripealinna tiitlit. Tartu 2024 põhiprogrammi kuuluv projekt kunstifestival „Linnast välja“ on oma ettevalmistusega juba algust teinud – valminud on 2 seinamaali Tabivere ja Kõrveküla käigutunnelitesse.

Elutoas on keskse koha sisse võtnud lammas. Foto: Karita Tilk

Kõrveküla tunneli seinamaali autor Angeliina Birgit Liivlaid. Foto: Karita Tilk

Mõlemad seinamaalid on osa festivali raames loodavast KUNSTITEEST, mis avatakse huvilistele 6. juulil 2024. aastal. Inspireeriv trajektuur kulgeb piki Tartu valla looduskaunist maastikku, kasutades selleks paiksid, kus me kunsti tavapäraselt ei ole harjunud nägema. Kunstitee kannab endas soovi tuua kunst maale, linnakeskkonnast väljapoole, olles kõigile ligipääsetav ja kättesaadav.

Kõrveküla tunneli seinamaal „Intuitsioon“ valmis möödunud suve hakul. Töö autor on Tartu Kõrgema Kunstikooli Pallas maaliosakonna tudeng Angeliina Birgit Liivlaid (23). Lõputööna valminud taies koosneb kahest vertikaalsest seinamaalist, mis kujutavad voolavaid ja looklevaid kehasid, mis on loodud spontaanse ja abstraktse tausta peale, sümboliseerides liikumist. Seinamaal on suve jooksul saanud tundmatute autorite poolt erinevaid täiendusi. „See on tänavakunsti loomulik osa. Tänavakunst ongi loodud pidevalt täienema,“ kommenteeris „Linnast välja“ kunstilise juht Hando Tamm.

Tabivere tunnel valmis Tartu Kõrgema Kunstikooli Pallase kaasaegse kunsti kursuse tudengite käe all. Kursusel osalejad löid esmalt igäüks oma nägemuse, milline võiks tunnel välja nägema hakata, seejärel valiti ühiselt välja

võidukavand, milleks oli Helli Aasa töö „Elutuba“. „Alustasin oma idee otsimist tunneli olemusele mõeldes. Üsna kiiresti jõudsin mõtteni, et tunnel ei ole ainult koht liikumiseks ühest otsast teise. Vastandasin seda mõtet ideega kodust, kus inimesed veedavad väga suure osa oma ajast. Eesmärk oli luua tunnelisse hubane ja soe keskkond,“ kirjeldas Helli Aasa oma kavandi idee sündi. Kõik, kes on Tabivere tunneli seinamaalinguid uudistamas käinud, teavad aga, et „Elutoas“ on keskse koha sisse võtnud ka üks loom – lammas. Seinamaalingut värvides käinud tudengite sõnul lisandus lamba motiiv Teiloora Ojaste kavandi-ideest, et tubadesse tuua rohkem elu ja narratiivi.

Lisaks loodavale KUNSTITEELE saab järgmisel aastal Kunstifestivali „Linnast välja“ raames osaleda mitmetes töötubades ning seminaridel. Juunikuus toimub Äksis rahvusvaheline kunstilaager, mille *open call* toimub veel sel aastal. Laagrisse on oodata kümnet rahvusvahelise taustaga ning viit eesti kunstnikku. Kunstilaagri tulemina valmib omanäoline rändnäitus, mis jääb Eestimaa peale ringlema ka pärast kultuuripealinna aastat.

Kunstifestival „Linnast välja“ tegemistega saad olla kursis veebilehel www.linnastvalja.ee

19. oktoobril avalikustas Tartu 2024 oma järgmise aasta kultuuripealinna programmi. Tartu vallas saab toimuma mitmeid põnevaid sündmuseid.

- **Kunstifestival „Linnast välja“** (korraldab MTÜ Linnast välja).
- **Look into my Ice** (korraldab MTÜ Eesti-Saksa Kunstikoostöö).
- **Silver Sepa õpitubade ja kontsertide sari „Lõuna-Eesti kuuride ülemhelid“** (korraldab OÜ Vuhisev pilv).
- **Väägvere Pasunakoor 185!** (korraldab MTÜ Väägvere Pasunakoor).
- **Saadjärve (Eel)arvamusfestival** (korraldab Sihtasutus Saadjärve).
- **„Päritud ellujäämiskunstid“** (korraldab MTÜ Loomemõis).
- **Maailma Maaliin** (korraldab International House Tartu).

Täpsem info: <https://tartu2024.ee/et>

Jääaja Keskus ootab uudistama uut näitust ja kutsub osalema talveprogrammis!

Kättrin Beljaev, Jääaja Keskuse kommunikatsioonispetsialist

15. oktoobril avati Jääaja Keskuses kunstnik Peeter Lauritsa näitus „Miski on kõigega seotud“.

Kunstnik Peeter Laurits pakub oma suuremõõtmeliste fotodega uusi viise looduse nägemiseks ja tajumiseks ning sobitub hästi Jääaja Keskuse nn. tulevikukorrusele, pannes vaataja mõtlema keskkonna teemadele. Näituse helikujunduse autorid on helilooja Ann Reimann ja bioloog Veljo Runnel.

„Ma armastan väga suuri ja vanu metsi, kuhu võib ära eksida. Eksida päriselt, võtmata taskust telefoni, uurimata kaarti, mitte otsides koduteed, vaid uidades värskete silmadega ringi ja olles mõnuga eksinud. Niimoodi näeb rohkem ja saab tunda metsa palju selgema tajuga. Mets on tohutusuur salapärane ja ilus elustik, kus kõik eluvormid on üksteisega seotud ja räägivad sinuga tuhandes keeles,“ rääkis näituse avamisel Peeter Laurits.

Jääaja Keskuses saadab näitust ka autori sõnadega audiogiid, mis annab teostele veel omakorda atmosfääri juurde. Näitus on avatud keskuse kolmandal korrusel kuni järgmise aasta septembrini.

Jääaja Keskuses saad teada miks jääkaru karv on valge aga nahk hoopis must?

Jääaja Keskuses toimub sel aastal talveprogramm välitingimustes. Kogenud

juhendajate käe all uuritakse, miks jää tekib vee peale, mitte põhja ja kuidas kalad talvel ellu jäävad ilma, et nad ära külmuks. Kooligruppidele ja laste sünnipäevadeks pakutakse detsembri jooksul toredat ja harivat talveprogrammi, kus arutletakse põnevate küsimuste üle ja arendatakse samas ka sotsiaalseid oskusi. Programmi kohandatakse vastavalt õpilaste vanusele ja ka ilmale ning võimalusel toimub tegevus Saadjärve jääl. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas toetab programm teemat

„Mina ja keskkond“, õpetades märkama muutusi looduses ja mõistma ümbrust paremini.

Programmis saab osaleda korraga 25 last. Tule kooli- või lastesünnipäeva grupina. Osaleda võivad ka täiskasvanud nii oma koolituspäeva või muu meelelahutusliku ürituse käigus.

Kõikidele gruppidele saab programmi broneerida e-posti aadressil info@jaaag.ee.

MIKS KALADEL VILLASEID SOKKE JALAS POLE?!

Talveprogrammid erinevates vanuseastmetes gruppidele

JÄÄAJA KESKUSES

DETSEMBRIST VEEBRUARINI

Küsi lisa ning broneeri

info@jaaag.ee

59 11 33 18

T-P kell 10-17

Kohvik T-P kell 11-16

Saadjärve 20, Äksi, Tartumaa

Wirkhausi konkursi Grand Prix tuli esimest korda Tartu Valla Muusikakooli

Priit Sonn, David Otto
Wirkhausile pühendatud Noorte
Puhkpilli- ja löökpillimängijate
Konkursi peakorraldaja

19.–22. oktoobrini toimus Tartu Valla Muusikakooli ja Kõrveküla Põhikooli ruumides taas David Otto Wirkhausile pühendatud Noorte Puhkpilli- ja löökpillimängijate Konkurs.

Konkursi läbiviimist toetasid Tartu vald, Kõrveküla Põhikool, Eesti Kultuurkapital, Sihtasutus Teater Vanemuine ja Eesti Kontsert.

Sel aastal oli osalejaid rekordarv – 180 noort muusikut 25-st muusikakoolist Tartumaal, Põlvamaal, Võrumaal, Valgamaal, Viljandimaal, Jõgevamaal ja Järvamaal. Üksikuid külalisi oli ka Harjumaalt, Pärnumaalt ja Saaremaalt. Koos õpetajate, kontsertmeistrite ja publikuga võõrustas muusikakool kokku rohkem kui 350 inimest.

Võisteldi neljal järjestikkusel päeval. 19. oktoobril astusid võistlustulle löökpillid, 20. oktoobril klarnetid ja saksofonid, 21. oktoobril flöödid, plokkflöödid, oboed ja fagotid ning 22. oktoobril trompetid, metsasarved ja madalad vaskpillid.

Konkursile pani punkti 22. oktoobri

õhtul toimunud väga kõrgetasemeline lõppkontsert, kus astusid üles 1. koha pälvinud laureaadid. Kontsert läks täismajale ja oli väga menukas.

Õpilasi hindas oma ala professionaalides koosnev žürii: **Toomas Vana** (Rahvusoper Estonia Sümfooniaorkester), **Kreete Jacob** (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Vanemuise Sümfooniaorkester), **Neeme Ots** (Tallinna Muusika- ja Balletikool), **Kait Tiitso**, **Kerstin Laanemets** ja **Heimo Hodanjonok** (Vanemuise Sümfooniaorkester), **Valdo Rüütelmaa** (Eesti Puhkpillimuusika Ühing), **Peeter Malkov** (Tallinna Muusika- ja Balletikool), **Tanel Koho** (Eesti Sõjaväeorkester), **Märt Metsla** (Võru Muusikakool), **Hanna Taube** (Pärnu, Koeru Muusikakool), **Kai-Riin Kont** (Viljandi, Põltsamaa Muusikakool), **Ele Sonn** (Tartu Valla Muusikakool, Vanemuine), **Priit Sonn** (Heino Elleri Muusikakool, Tartu Valla Muusikakool), **Margus Tammemägi** (Heino Elleri Muusikakool), **Ilja Šarapov** (Räpina Muusikakool), **Kalev Kallas** (Tartu Valla Muusikakool).

Välja anti hulgaliselt toredaid auhindu – Tartu valla suveniire, raamatuid ja pillitarvikuid.

Esikohaomanikele oli välja pandud piletid kahele Teater Vanemuise ja Eesti Konserdi etendustele ja kontsertidele.

Wirkhaus 2023

David Otto Wirkhausile pühendatud Noorte Puhkpilli- ja löökpillimängijate Konkurs

Lisainfo tvmk.ee

19.-22. oktoobril
Tartu Valla Muusikakoolis

Nagu Wirkhausi konkursil tavaks, võitsid ka sel aastal endale Grand Prix ja päris esimese oma instrumendi kaks kõige tublimat:

Annaliisa Aren – flööt (Türi Muusikakool, õpetaja Viia Ivask, kontsertmeister Risto Iljas).

Hugo Hõbejärv – trompet (Tartu Valla Muusikakool, õpetaja ja kontsertmeister Priit Sonn).

Esimest korda konkursi ajaloos tuli Grand Prix Tartu Valla Muusikakooli!

Ettevalmistused järgmisel aastal toimuvaks konkursiks Wirkhaus 2024 algavad juba õige pea!

Annaliisa Arenile ulatab flöödi žürii liige Peeter Malkov. Foto: erakogu

Hugo Hõbejärv ja õpetaja Priit Sonn. Foto: erakogu

Kodukandi avastusretkede I hooaeg on lõppenud

Marianne Pruks,
MTÜ Lähte Kogukond juhatusel liige

Lähte teispäevane vestlusklubi tegi mais algust kultuurilooliste avastusretkedega Lähel ja ümbruskonnas. Avastusretked said koondnimetuse „Tuntud ja tundmatu Lähte“, sest oluline on ju ka seos meie oma alevikuga.

Mais jalutasime Palalinnas. Kuulasime Viivi Rohtla jutte meie viikingiaegadesse ulatuvast ajaloost ja tegime ühtlasi plaani linnusekoha korrastamiseks. See on koht, mis viib meid ajaloos kõige kaugemale tagasi, aga samas pakub ka looduslikku ilu niisama jalutamiseks. Avastusretkele järgeva kuu jooksul tegid kohalikud aktiivsed inimesed kaks korda korrastustalguid, millele panid oma õla alla ka Tartu Valla Spordikool ja muinsuskaitse.

Juulis avati juba palju paremas korras linnamäe jalamil infotahvel. Jõudsimel jalutada ka Lähte kalmistule. Vaadata seal kiriku kunagist asukohta ning avaldada austust seal puhkavatele Vabadussõjas langenud Mihkel Arenile ja nõukogude perioodil põlu all olnud kunstnikule Paul Sepale.

Juulis viis avastusretk meid Pupastverre. Tänu Tartu Valla Spordikooli pakutud transpordivõimalusele ei takistanud meid ka kui oavarrest sadav vihm ja väike Pupastvere üllatas meid oma rikkusega. Orge koolist liikusime Herman Halliste kodutalulu, kus meid

võtsid külalislahkelt vastu Halliste pere reliikmed. Olime üle pika aja esimesed ekskursandid, kes tallu sattusid, ning imetlemist jätkus. Soomepoiste mälestusmärgi juures luges kirjanik Jaan Malin meile ette katke oma Pupastveres rängalt haavata saanud isa Ilmar Malini mälestustest, et tuua need kauged ja karmid ajad meile lähemale. Küllastasime veel ka kujur Jaan Koorti ja kirjanik Mait Metsanurga kodutalusid – need on andnud ainekultuuriloolisele autorile tähtsusest ja kaduvusest. Kohalikeks võiksime me vähemalt oma andekaid kaasmaalasi ikka jätkuvalt mees pidada, isegi kui nende looming ehk ei ole enam sama tähtsusega kui varem.

Augustis küllastasime Äksit, mille kultuuriloolist väärtust ei saa kuidagi alahinnata. Ainuüksi kirik ja selle ümbruskonnas pakkusid tohutult avastusi. Alustasime Äksi nõia mälestuskivist ja selle vastas asunud Lellatse koolist, seejärel küllastasime Aune Sepa saatel villavabrikut, Äksi kirikut, Vabadussõja ausammast, Õ-tähele ja Otto Wilhelm Masingule pühendatud skulptuure, ei saanud mööda ka kalakasvatusest, Kukulinna koolist ega ka salapärasest hauast, mille eest oma eluajal hoolitses Äksi nõid. Jõudsimel põigata sisse veel Äksi kalmistule ning Galerii Nol ja Kalevipoja kivide juurde.

Septembrikuu viis meid Sootagale, mille kunagine hiilgus paistab veel praegugi igast nukatagusest. Saime teada, kus asus kunagi veski, lasteaed, pood, meierei, loomaravitseja korter ja muu,

ÜLESKUTSE

MTÜ Lähte Kogukond kogub annetusi pinkide paigaldamiseks Lähte koolis töötanud ja töötavatele direktoritele ja õpetajatele austuse avaldamiseks. Pinkide kavandi teeb Lähte Keskkooli vilistlasest kunstnik, kes hetkel eelistab jääda tundmatuks. Pingid on kavas paigaldada 2024. a sügisel, kui kool tähistab oma 65. sünnipäeva, direktor Arved Ansperi mälestuseks istutatud tamme juurde.

MTÜ Lähte Kogukond kutsub vilistlasi ja kõiki Lähete oma kodukohaks pidavaid inimesi üles austuspinkide paigaldamises osalema (MTÜ Lähte Kogukond EE792200221081623450, selgitus „Pingid tamme juurde“).

Teeme kingituse oma koolile 65. aastapäevaks!

mis edukaks põllumajanduseks ning seltsieluks vajalik. Muidugi imetlesime ka võrratuid vaateid, mida vaid Sootaga suudab pakkuda. Kirsiks tordil osutusid ennesõjaaegsed fotod mõisast ja selle tegemistest.

Selleks aastaks on avastusretked lõppenud, sest sügisõhtud on avastuste tegemiseks pimedavõitu, aga kevadel ootavad meid ees uued retked, sest nägemata on veel mõisad, Vasula, Vedu ja isegi pool Lähte alevikku.

Herman Halliste kodutalu Pupastvere külas. Foto: Marianne Pruks

Äksi nõia mälestuskivi Puhtaleiva külas. Foto: Marianne Pruks

Esimesed sammud Laeva kergliiklusteel

Kaidi Mägi,

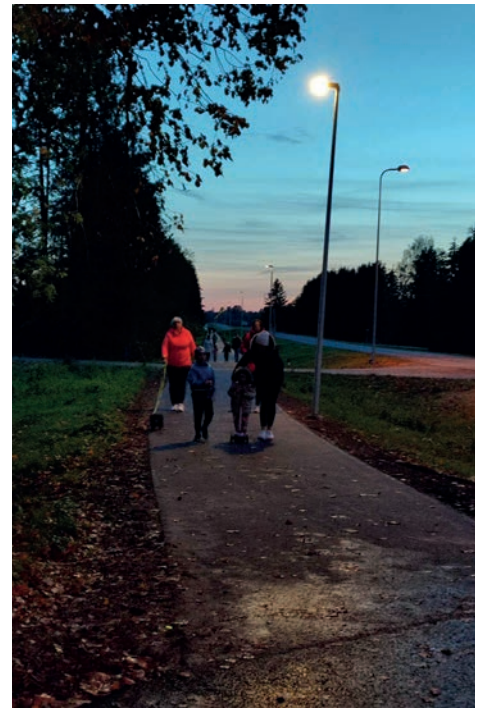
Laeva Kultuurimaja juhataja

Ürituse korraldajad Laeva Kultuurimaja ja Spordihooone tegid üleskutse koguneda 10. oktoobri sügisõhtul ja liikuda koos värskes õhus kaua oodatud kergliiklusteel. Rahvast oli tulnud palju, üle 60 inimese, ja meil vedas ka ilmaga, sest mitu päeva enne ja pärast olid tormituuled ning vihm.

Enne teele asumist jagasime kõigile liiklejatele helkureid ning kordasime üle, milline on ohutu liikumisviis kergliiklusteel ja kuidas arvestada teiste liiklejatega.

Tee pikkus edasi-tagasi on 4 kilomeetrit ja igaüks võis seda läbida nii nagu soovis: jalutades, joostes, jalgrattal, tõukerattal ning oli osalejaid ka rulluisukudel. Kergliiklustee teises otsas ootas spordihooone juhataja Anette ning pakus soojasid lihapiirukaid ning kuuma teed ning tagasi jõudes alguspunkti sai iga läbija omale kõrrejoogi või jogurti. Siinkohal tänan veel Valiot, kes alati on lahkelt nõus kogukonna jaoks panustama.

Selle tee valmimine oli ja on kogukonnale väga oluline ning seda kasutatakse aktiivselt igapäevaselt. Täname kõiki osalejaid ning ohutut liiklemist kõigile!

Elanik, aeg on otsustada: kas annad biolagunevad toidu- ja köögijäätmed jäätmevedajale üle või hakkad kompostima!

Marjaliis Kivisaar,

Tartu valla Keskkonnaspetsialist

Tartu vallas kehtib jäätmeseadusest ja valla jäätmehoolduseeskirjast tulenev nõue, et kõik jäätmevaldajad peavad toidu- ja köögijäätmed segaolmejäätmetest eraldi koguma. Kogutud jäätmed tuleb kas korraldatud jäätmeveo raames jäätmevedajale üle anda või tekkekoha kinnistul kompostida. **Toidu- ja köögijäätmeid tohib kompostida ainult eramaja kinnistul.** Korteriühistud, asutused ja ettevõtted peavad oma jäätmed jäätmevedajale kogumismahutiga üle andma. Selleks, et Tartu Vallavalitsus teaks, millised eramaja kinnistud toidu- ja köögijäätmeid kompostivad:

- palume kõikidel jäätmevaldajatel, kes kompostivad, kuid ei ole sellest valda veel teavitanud, esitada vastav kirjalik teade aadressile tartuvald@tartuvald.ee
- teade tuleb esitada vabas vormis järg-

Toidu- ja köögijäätmete mahuti tühendamise hinnakiri:

Mahuti tüüp	Graafikujärgne tühendus	Graafikuväline tühendus (tellimisel)	Tühisõit	Konteineri rent kuus	Konteineri müük
80L konteiner	0,10	0,21	1,04	2,10	50
140L konteiner	0,18	0,36	1,81	2,10	50
240L konteiner	0,31	0,62	3,11	2,52	65

miste andmetega:

- jäätmevaldaja nimi,
  - kinnistu aadress,
  - kontakttelefon ja e-posti aadress.
  - võimalusel foto kompostrist/kompostkastist/kompostimiskohast
  - teate võib esitada ka SPOKU iseteeninduskeskkonna kaudu
- Eramajade jäätmevaldajad, kes ei ole kompostimise teadet vallale esitanud ja ei kasuta jäätmevedaja poolt toidu- ja köögijäätmete äraveo regulaarset teenust, **liidetakse alates 01.01.2024 korraldatud jäätmeveo raames biolagune-**

vate jäätmete üleandmise teenusega.

Neil kõigil tuleb tagada biolagunevate jäätmete kogumiseks sobiva jäätmevahuti olemasolu alates **01.01.2024** ja anda jäätmed vastavalt graafikule üle. **Kui jäätmevaldaja ei anna jäätmeid vedajale üle, siis esitatakse talle tühisõiduarve summas 1,04 eurot iga graafikus välja toodud tühendamise kohta.**

Juhul kui eramaja kinnistu soovib korrada nii kompostida kui ka anda jäätmeid vedajale üle, siis ka see on võimalik.

Kompostimine

Tartu valla jäätmehoolduseeskirja kohaselt on kompostimise tingimusteks:

Biolagunevaid jäätmeid tohib tekkekohtadele kompostida eramajade kinnistutel. Aia- ja haljastujäätmeid võib kompostida lahtiselt aunas, toidu- ja köögijäätmeid tiheasustusosalal kinnise kompostri ja hajakompostri ning hajakompostri lahtiselt aunas.

Kompostimisel tuleb biolagunevad jäätmed kompostida tervisele ja ümbruskonnale ohutult nii, et see ei soodustaks kahjurite levikut. Komposti ei tohi panna jäätmeid, mis muudavad komposti taaskasutuskõlbmatuks. Kompostinõud ja -aunad peavad paiknema naaberkiiristust vähemalt 3 meetri kaugusel, kui naabrid ei lepi kokku teisiti, ja vähemalt 10 meetri kaugusel kaevust. Biolagunevate jäätmete kompostimine ei tohi häirida kompostimiseks kasutatava kiiristuse naabreid.

Biolagunevate jäätmete kompostimisel tuleb tagada, et toimuksid aeroobsed lagunemisprotsessid. Korrastamata, roiskuva, haisva, taimehaigusi levitava, keskkonnale ja inimese tervisele ohtliku ja mittesobivasse kohta rajatud kompostimiskoha peab omal kulul likvideerima selle omanik.

Kui biolagunevaid jäätmeid ei ole kiiristuseeskirja kohaselt võimalik kompostida peab kiiristusel olema biolagunevate toidu- ja köögijäätmete teistest jäätmetest eraldi kogumiseks vastav konteiner ning sellega kogutavad biojäätmed tuleb anda üle jäätmevedajale. Biolagunevad aia- ja haljastujäätmed tuleb viia jäätmejaama või anda üle jäätmevedajale.

Kompostijad peavad esitama vallavalitsusele avalduse köögi- ja sööklajajäätmete kohtkompostijaks olemise kohta.

Peamised kompostimisvõimalused:

1) Tavaline komposter

Kompostri võib poest osta või ise ehitada. Pealt ja külgedelt peab komposter olema kinnine. Soovitatav on komposter vooderda metallvõrguga, et hoida närilised eemal.

2) Aunkompostimine

Kompostimine lahtiselt aunas. Ei vaja kasti.

3) Kiirkomposter

4) Kottkompostimine

5) Vermikomposter

Kompostimist soodustavad sammud:

- Materjalide õige tasakaal - kompostisegus peab olema enam-vähem pooleks rohelist materjali (kartulikoored, värskelt niidetud muru ja toidujäätmeid) ning kiulist materjali (näiteks kuivanud lehed, oksaraod, majapidamispaber, saepuru).
- Kompost tuleb laduda kihiti (näiteks muruniide, köögijäätmed, muld, turvas, oksad, lehed) ja lisada peenemaid oksa või puistematerjali. Kui kompostis on vaheldumisi toidujäätmed aiajäätmetega, siis tõuseb kompostis temperatuur ja kompostimise protsess toimib.
- Õhulisuse tagamine - liiga tihe või liiga mürk kompost hakkab mädanema, sel juhul on vaja lisada kompostile oksaraage, mulda, turvast, mättamulda, heina, hekseldatud põhku või ka ökopelleid. Samuti tuleb komposti segada või hargiga komposti õhutada/kohendada.
- Niiskuse tasakaal - liigne kuivus ei lase kompostil kuumeneda ja kompostimise protsessid ei saa käivituda. Sel juhul võib komposti kasta. Liigne niiskus hävitab aga vajalikud mikroorganismid ning kompost hakkab mädanema ja haisema. Sel juhul segada komposti hulka kiulist materjali õhutamiseks.
- Toitained süsinik ja lämmastik - oksad, oksahake, muru, hein, kuivanud puulehed sisaldavad vähe lämmastikku. Komposti käima minemiseks on lämmastikku juurde vaja. Rohkelt on lämmastikku näiteks köögijäätmetes, aiajäätmetes, värskelt niidetud murus, nõgestes, aga ka sõnnikus.

Lisainfo leitav: <https://kliimaministerium.ee/biojaatmed> ning <https://kompostiljon.ee/>.

Maarja-Magdaleena põhikooli abiturient võitis ülemaailmsel ekslibriste konkursil esikoha

Kristi Jaanus,
Maarja-Magdaleena
põhikooli õpetaja

Rahvusvahelise ekslibriste konkursi „Forests, mountains, highlands around us” saabus 1604 tööd 1457 võistlejalt 15 riigist. Osalejaid oli Indiast, Taiwanist, Lätist, Eestist, Ungarist, Türgist, Ukrainiast, Slovakiast ja mujalt.

Eestist läks Slovakkia poole teele 163 tööd. Tartu vallast joonistasid ekslibriste Kõrveküla ja Maarja-Magdaleena põhikooli lapsed.

Kui žürii oli kevadeks kokkuvõttes teinud ja lõpptseremoonial osalemise kutsed välja saatnud, siis selgus, et Eestist oli ainsana auhinnatute hulgas J. V.

Veski nimelise Maarja-Magdaleena Põhikooli 9. klassi õpilane Miia Liisa Tuvi. Pidulikul lõpptseremoonial Hlochovecis 2023. aasta 6.–8.oktoobril kuulutati välja võitjad. Miia Liisa töö „Magical Forest” saavutas põhikooli 12–15-aastaste õpilaste ekslibriste kavandite hulgas esimese koha.

Žürii esimees Karol Felix tõdes lõpptseremoonial: „Laste kujutlusvõime ei tunne piire. Oli suur nauding siseneda nende loovuse võlumaailma. Me soovime kõigile osalejatele, et nad säilitaks oma loomejõu ja naudiks ka tulevikus fantaasialendu.”

Ex Libris Hlochoveci lõpus kuulutati välja ka uus konkurss, mis toimub 2025. aastal ja selle teemaks on „My best friend” ehk „Minu parim sõber”.

J. V. Veski nimelise Maarja-Magdaleena Põhikooli 9. klassi õpilane Miia Liisa Tuvi. Foto: erakogu

Lugemisöö Wimbergiga

Kristi Jaanus,
Maarja-Magdaleena
põhikooli õpetaja

Igapäevaselt Saue koolis eesti keele ja kirjanduse õpetaja ametit pidav Wimberg luges trepiastmetele kleebitud eesti keele käändeid. Kõige ülemisele trepiastmele käänat ei jagunud. Kirjanik muigas, et sellele astmele sobiks hästi „ülesütlev käänne”.

Enne sügisvaheaega toimus Maarja-Magdaleena põhikoolis koostöös raamatukoguga järjekordne lugemisöö – muinasjutuöö.

Kuna iga lugemisöö saab alguse kohtumisest külalisega, siis nii ka seekord kutsus Piret Haossar Maarja-Magdaleena raamatukogust külla kirjanik Jaak Urmeti ehk Wimbergi.

Wimberg rääkis oma kirjanikuteest ja õpetajaks olemisest ning luges valjuhäälselt ette oma luuletusi. Eelkõige pani kirjanik noortele südamele, et nad ei kardaks luuletada ilma riimita, sest nii saab teha palju lõbusamaid luuletusi. Õhtu jätkus muinasjuttudega seotud mängudega. Mängiti kahooti, arvati ära muinasjutte, tehti muinasjuttudest pantomiime ning mängiti muinasjuttude otsimise mängu pimedas koolimajas. 8.

klass oli inglise keele klassi sisustanud nagu musta maagia muinasjutukoopa. Julgemad said seal nõidade küsimustele vastata. Õhtu lõpetas ühine filmivaatamine, mille käigus mõned nooremad lugemisöölised ka magama jäid. Lugemisöö on selleks aastaks läbi, aga muinasjutte ja muid raamatuid saavad kõik õnneks lugeda aastaringelt ja nii öösel kui ka päeval.

Maarja-Magdaleena raamatukogu pakub lugemiseks lisamotivatsiooni lastele Lugemise väljakutsega ja täiskasvanutele Lugemisbingo abil. Lugemiseks sobivad pikad ja pimedad õhtud on kohale jõudnud. Mõnusat lugemist!

Väike Ukraina võistkond suurte lootustega heade mõtete linnas

| FC Karpaty Tartu

Selle suve algul sain tuttavaks Ukrainast tulnud noormeestega, kellega kokku viis mind juhuseks osaleda ühes pühapäevases trennis.

Kõik sujus hästi – tegime trenni ja vaikselt leidsime ühise keele ning suhtlesime juba sõprade moodi. Peale uue kodu soetamist ilmnas ootamatult, et juba kooliajast pärit sõpradest või kolleegidest kellelgi ei ole mahti kolimisega aidata. Kuna lahendus oli vaja leida nappide rahaliste vahenditega ning eelmisest kodust pidi võimalikult kiiresti asjad ära viima, siis meenus, et ehk trennis tutvutud uued Ukraina sõbrad saaksid aidata. Telefonikõne tehtud, möödus 10 minutit ja mehed olid kohal, et abistada. Ehe näide sellest, et abi võib saada ka ootamatutest kohtadest – lihtsalt on tarvis julgust paluda.

Sama kambaga tekkis mõte luua omaenda võistkond, sest ühise huviala kaudu saadi ju ka tuttavaks. Muutusime aina aktiivsemaks ning suvejooksul võtsime osa neljast turniirist. Esimesel turniiril Otepääl saavutasime 3. koha, järgmisena Puhjas 2. koha ning viimastelt, Vara ja Valga turniiridelt, tõime võidud koju. Seejärel tekkis meil mõte minna võistkonnaga saalijalgpalli rahvaliiga meist-

rivõistlustele. Samuti registreerisime saalijalgpalli karikavõistlusele ning loos viis meid vastakuti Rummu Dünamoga. Augustist alates oleme otsinud treeningvõimalusi Tartus ja lähiumbruses. Kahjuks soodsamad variandid on osutunud raskesti kättesaadavaks või teise äärmusena saadavalolevad osutunud liialt kalliks. Teadupärast sihikindlus viib sihile ning saime treenida Kivilinna Koolis ja Annelinna Gümnaasiumis. Meie võistkonna ukrainlastel on suur motivatsioon tegeleda oma lemmikspordialaga sellest hoolimata, et kodumaast ollakse kaugel. Võistkonna ambitsioonid on suured ning suhtleme aktiivselt olemasolevate ning võimalike sponsoritega.

Kokkuhoidva tiimina jõudsime mõttele korraldada ise saalijalgpalliturniir. Lähte Spordihooone haldur tuli meile vastu ja leidis meile vaba aja, millal saame seal ürituse läbi viia. **Meie turniir „Monkey Sport Winter Cup“ toimub Lähte Spordihooones 2. detsembril** ning ootame osalema ja kaasa elama kõiki jalgpallihuvilisi üle Eesti. Võistkondi on kutsutud näiteks Harjumaalt, Ida-Virumaalt, Lõuna-Eestist ja isegi Lätist. Hoolimata majanduslikust ja üldisest maailma olukorrast oleme otsinud erinevaid variante, kuidas turniiri edukalt läbi viia. Praeguseks oleme saanud endale

MONKEY SPORT
WINTER CUP

Väljakul
4+1
mängijat

Osalema pääsevad
10-12
võistkonda

Osaluistasu:
150€

Mängitakse
FUTSALI
palliga

02.12.2023
LÄHTE SPORDIHOONE

Info ja registreerimine:
karpaty.tartu@gmail.com
+372 88 58 50 81
Sergei Rudash

Üldinfo:
Mänguaeg 12-15min
Väljakul 4+1
Vähemalt 5 mängu

Auhinnad:
Esikolmik karikad ja medallid
Eruuhinnad mängijatele
Iga võistkonna parim mängija

mitmed sponsorid, kelle abiga saame teha suure sammu unistuste poole. Siinkohal soovime tänada ettevõtteid Monkey Sport OÜ, Viking Security AS, A. Le Coq AS, Tartu Stripclub, Gravex Balti OÜ, Nõo Lihattööstus OÜ ja Maksimum OÜ meie võistkonna FC Karpaty Tartu toetamise ja panuse eest. Ootame kõiki kaasa elama!

Tartu valda esindav korvpallinaiskond saavutas rahvusvahelisel seenioride võistlusel I koha

| Piret Kaljagin, võistkonna liige

Tartu valda esindav korvpallinaiskond Estonia 35+, kes valmistub 2024. aasta Euroopa meistrivõistlusteks Itaalias, saavutas 13.–15. oktoobril Haapsalus toimunud rahvusvahelisel seenioride võistlusel I koha.

Esimeses mängus läksime vastamisi Pärnu võistkonnaga. Mängu lõppseisuks jäi 36:32 Tartu valla kasuks. Teises mängus võtsime mõõtu Lätit esindanud Kekava naiskonnaga, kelle võitsime tulemusega 37:28. Päeva kolmandas ja

neljandas mängus laabus meil mäng veelgi ladusamalt ja alistati alatised tugevad rivaalid Luunja ja Tallinna „OSK” vastavalt tulemustega 36:25 ja 45:28. Kokku 4 võidukat mängu ja turniiri võit. Tartu vald/Estonia 35+ võistkonnas mängisid Laina Mesila-Kaarmann, Sheila Kodanik, Karin-Liis Haljaste, Triin Juurik, Triiny Käämer, Piret Kaljagin ja Tatjana Razguljajeva. Viimane neist valiti ka turniiri parimaks mängijaks. Tartu vald/Estonia 35+ naiskonda ootavad lähiajal ees mitmed tiheda konkurentsiga ja rahvusvahelised turniirid – detsembris Käärikul, jaanuaris

Tartu valda esindav korvpallinaiskond Estonia 35+ Foto: erakogu

lõunanaabrite juures Cesises ja sama kuu lõpus veel pikkade traditsioonidega Kärda Cup Hiiumaal. Need on osa pike-mast ettevalmistusest Itaalias Pesaros toimuvaks EM-ks, kus soovime juunis edukalt võidelda Euroopa meistritiitli eest.

Täname Tartu Valla Spordikooli võistkonna toetamisel. Esindame rõõmu ja uhkusega Tartu valda.

75 000 inimest peavad järgmisel aastal esimest korda tasuma maamaksu

Maksu- ja Tolliameti (MTA) e-teeninduses on oktoobrist avatud 2024. aasta maamaksu prognoosikuva. Möödunud aastal läbi viidud korralise maade hindamisega seoses on hüppeliselt tõusnud nende inimeste hulk, kelle maamaks on üle viie euro, mis tähendab, et MTA väljastab neile maksuteate.

2023. aastaga võrreldes on umbes 16 tuhat uut maaomanikku ja ligi 59 tuhat maaomanikku, kelle varasem maamaksukohustus on jäänud alla 5 € ehk maksuteadet neile väljastatud pole. Seega on 2024. aastal uusi maksumaksjaid ca 75 tuhat.

Maksu- ja tolliameti maamaksu teenusjuht Riita Parksepp kutsub kõiki üles oma andmetega e-MTAs varakult tutvuma,

et maksuteade ei tuleks veebruaris üllatusena.

„Maamaksu prognoosikuva eesmärk on anda inimestele ülevaade 2024. aasta maamaksukohustuse hinnangulisest suurusjärgust. Lõpliku 2024. aasta maamaksukohustuse arvutame 2024. aasta 1. jaanuari seisuga. Seega on inimestele jäetud üle kahe kuu, et vajadusel täpsustada oma maa väärtusega seotud küsimusi korralise hindamise läbi viinud maa-ametiga, maksumäärad kehtestanud kohaliku omavalitsusega või vaadata üle andmed kinnistusraamatus,“ selgitas Parksepp.

„Samuti tuleks e-MTAs üle vaadata oma kontaktandmed, sest siis saame maamaksuteate väljastamisest teavitada e-kirja või tekstisõnumiga. Juhul, kui meil maksumaksja e-posti aadressi ega mobiiltelefoninumbrit ei ole, saadame

paberil maksuteate tavapostiga,“ lisas Parksepp.

Kuigi maa väärtus Eestis on võrreldes viimase hindamisega 8,3 korda tõusnud, ei tõuse maamaks 2024. aastal samas suurusjärgus. Selle ärahoidmiseks vähendati maksumäärasid ja seati nn kaitsemehhanism – 10-protsendiline (või 5-eurone) piirmäär. See tähendab, et üldjuhul ei suurene maamaks võrreldes eelmise aastaga rohkem kui 10%. Kui 10% on vähem kui 5 eurot, siis kasvab maamaks 5 euro võrra. Samuti säilivad 2024. aastal kõik senised maksumaksjad ja -soodustused.

Maamaks on maamaksuseadusega kehtestatud riiklik maks, millega maksustatakse Eestis kogu maa ja mis laekub täies ulatuses kohaliku omavalitsuse eelarvesse.

Perekond Tubina kogemus YFU vahetusperena

Perekond, kes otsustas vahetusõpilasega järele proovida, tunneb, et peale mõnda koosõeldud kuud võivad nad ennast uhkusega tituleerida kui Jula vanemaks vennaks ja õeks.

Mis oli teie pere puhul vahetuspereks hakkamise ajend?

YFU vahetuspereks hakkamine oli Keli pikaaegne soov, mis sai alguse üheksa aastat tagasi, kui saabus esimene vahetusõpilane elama tema ema juurde. Aivo teadis samuti sellest soovist ammu ja lihtsalt oodati hetke, kui ühises kodus on piisavalt ruumi.

Missugused olid suurimad ootused ja hirmud?

Suurimad ootused olid loomulikult seotud eelkõige uue pereliikme lisanudumisega: pakkuda võimalust kogeda teistmoodi ja iseseisvat elu ning luua sidemed tulevikuks.

Hirmusid me ei mäleta, et oleks olnud. Vahetusõpilane ise kartis veidi, aga eelnev suhtlus WhatsAppi vahendusel aitas maandada hirmud juba enne Eestisse saabumist. Meie ise oleme hästi avatud suhtlejad ja oleme lähtunud vahetusvanematena põhimõttest, et kõige

aluseks on aus ja avatud kommunikatsioon, ning et pole mitte ühtegi teemat, millest rääkida ei saa.

Mida on teile andnud vahetuspereks olemine ehk miks soovitada seda ka teistele?

* See on investering tulevikku – hiljem on võimalik reisida nendesse riikidesse ja piirkondadesse ning kogeda elamust, mida ükski reisibüroo organiseerida ei suuda.

* Öeldakse, et lapsed kasvavad kiiresti, aga meie lisame juurde, et vahetusõpilased arenevad ühelikiirusel. Vahetuspereks olemine annab võimaluse toetada ebakindlat ja teadmatutes olevat teismelist tema kasvamisel iseseisvaks nooreks täiskasvanuks.

* Naljaked olukorrad – alustades küsimustest asjade kohta, mis meile tunduvad nii tavalised (näiteks: miks on toidupood pühapäeval lahti?) ja lõpetades humoorikate ütlemiste, juhtumiste ning noorte seas levivate trendide mõistmisega.

Hakka vahetuspereks!

YFU ehk Youth for Understanding pakub noortele võimalust turvaliselt välismaale õppima minna, et avardada oma silmaringi, saavutada iseseisvus ja

kogeda teisi kultuure. Rahvusvaheline õppeprogramm on mõeldud 14–18aastastele õpilastele ja tegutseb maailmas juba 70 aastat, millest Eestis 30.

Sel aastal saabus maailma eri paigust Eestisse õppima 38 noort vanuses 14–18aastat, kes veedavad oma õppeaasta Eesti peredes. Neist suur hulk leiab omale vahetuspere just Tartu vallas. Praegugi käib usin vahetusperede otsing kahele musikaalselt andekale saksa poisile, kes on õppimas H. Elleri nimelises muusikakoolis.

Kui ka Teie pere tunneb, et sooviks olla noorele inimesele just see, kes annab talle kodust kaugel olles turvatunde, avab oma kodu ja südame, aitab hakka saada täiesti uues kultuuris ja keeles ning kes võtab ta oma pere liikmeks, siis võta ühendust Tartus asuva YFU sisetulevate õpilaste programmijuhiga: inbound@yfu.ee

Rohkem infot vahetuspereks hakkamise ja vahetusaastale mineku kohta loe YFU Eesti MTÜ kodulehelt www.yfu.ee

Sinu sekkumine võib päästa kellegi elu

Lenne Indov,
Sotsiaalkindlustusameti
ohvriabi põhiteenuse juht

2023. aasta 8. novembri seisuga registreeris Politsei- ja Piirivalveamet kokku pea 6100 vägivallakuritegu, millest enam kui 45% olid lähisuhtevägivalla juhtumid. Keskmiselt kannatas iga päev vaimse, füüsilise, majandusliku, seksuaalse või kübervägivalla all ligi 9 inimest.

Vägivalla all kannataval inimesel on sageli raske abi otsida, mistõttu on kõrvalseisjad need, kes võivad aidata murda seda pealtnäha surnut ringi. Nende sekkumine võib päästa kellegi elu – just seetõttu on ülioluline, et igaüks meist märkaks ning julgeks pakkuda abi! Lähisuhtevägivald on varjatud probleem, mis jääb tihti koduseinte vahele. Kuidas tunda ära, et su lähedane või sõber on sattunud ohvriks?

Lähisuhtevägivalla mitu nägu

Lauril* on armuke. Kuna mehe käitumine on viimasel ajal muutunud, kahtlustab Laura, et tal on kõrvalseisjad, kuid Lauri eitab seda. Ta õigustab end ja üritab jätta naisele mulje, et ta on „hull“ ning kujutab kõike ette. Selle näite puhul võib tegemist olla **vaimse vägivallaga**. Ühel hetkel jõuab Laura ja Lauri suhe etappi, kus iga väiksegi tüli eskaleerub ja nii tekivad naise kehale sinikad ja kriimustused – need põhjustavad talle valu ning Laural on hirm oma elu ees. Selle näite puhul on juba tegemist **füüsilise vägivallaga**, mis on kõige kergemini tuvastatav vägivalla liik. Üldjuhul eelneb sellele vaimne vägivald.

Margus on oskuslikult suunanud Marit koormama ennast erinevate rahaliste kohustustega, nagu maja laen, autoliising, kommunaalkulud jne. Kuna Mari hakkamasaamine sõltub nüüd Marguse sissetulekust, on temaga kerge manipuleerida. Selle näite puhul võib tegemist olla **majandusliku vägivallaga**.

Kati ja Kaur läksid lahku, kuid enne seda jõudis neiu noormehe teadmata paigaldada tema telefoni tarkvara, mille kaudu saab infot, kus ja kellega viimane suhtleb. Neiu levitab sotsiaalmeedias Kauri isiklikke fotosid ja videoid ning ähvardab tema sõpru või tuttavaid suhtlusäppide või sõnumite teel. Selle näite puhul võib tegemist olla **kübervägivallaga**.

Artur ja Alina on omavahel suhelnud juba mõnda aega. Noormees kutsub neiu sõbra juurde peole, kus pakutakse ka alkohoolseid jooke. Alina ärkab hommikul paljalt sõbra voodis ning mõistab ühtäkki, et toimunud on miski, mida ta ei mäleta. **Seksuaalvägivald** on vägivald, kus üks osapoolt on oma ohvrit kuritarvitanud vastu tema tahtmist seksuaalsel teel.

Lähisuhtevägivalla all kannatavat inimest iseloomustab pidev hirmutunne ja valvelolek. Ta võib karta, et vägivald muutub tõsisemaks või ta jääb lastest ilma. Lisaks hirmule võib abi otsimist raskendada ka häbitunne. Inimene võib ekslikult arvata, et teda ei usuta või süüdistatakse vägivalla provotseerimises ning et teda ei saagi aidata. Seetõttu on ülioluline, et kõrvalseisjad toetaksid inimest ja annaksid vägivallakahtlusest kohe teada.

Märka ohumärke

Vägivallale viitavaid märke on palju. Neist esimene on muutus käitumises.

Kui varem sotsiaalne sõber väldib väljas käimist, muudab oma käitumist partneri juuresolekul, ei räägi oma eraelust ning on endasse tõmbunud, võib see olla märk vägivaldsest suhtest. Samamoodi näitavad silmatorkavad muutused laste käitumises, et kodus ei pruugi kõik korras olla.

Füüsilisest vägivallast võivad anda märku verevalumid, vigastused, mistõttu võib inimene sageli töölt või koolist puududa. Kuigi vaimne vägivald ei jäta füüsilisi jälgi, kaasnevad sellega suurem stress, ärevus ja halvenenud tervis. Pidev halb enesetunne, suutmatkus keskenduda ja ülitugev reaktsioon vigadele näitavad, et midagi on valesti. Vabanduste ja õigustuste otsimine oma lähedase halvale käitumisele võib samuti tähendada, et suhtes ei ole kõik hästi. See on sage vanemaealiste inimeste puhul, kes oma laste vägivaldset ja halvustavat käitumist varjavad või pehmendavad. Eakate vähene teadlikkus vägivallast ja sõltuvus väärkohtlejust võib tõsta riski, et neid kasutatakse ära

Pea meeles, et meist keegi ei ole vägivalla eest kaitstud, kuid oluline on teada, et sellest on alati väljapääs. Kuna kannatanutel endil on tihti raske abi otsida, on lähedastel ja tuttavatel suur roll märgata ja abi pakkuda. Kõige tähtsam on võtta julgus kokku ja teha esimene samm, et leida vägivaldsest suhtest väljapääs.

Helista nõu saamiseks sotsiaalkindlustusameti ohvriabi kriisitelefoni 116 006 (välismaalt helistades +372 614 7393), pöördu naiste tugikeskusesse või teavita kohe politseid telefonil 112.

Ära jää ükskõikseks enda ega teiste suhtes. Vägivaldne suhe on lõpetamist väärt.

Täiendavad abivõimalused:

- **116 111** – sotsiaalkindlustusameti ööpäevaringne lasteabitelefoni
- **660 6077** – sotsiaalkindlustusameti vägivallast loobumise tugiliin
- **116 123** – sotsiaalkindlustusameti emotsionaalse toe ja hingehoiu telefon (kell 10–24 emotsionaalset tuge pakkuvad nõustajad, kell 16–24 hingehoidjad)
- **www.palunabi.ee** – sotsiaalkindlustusameti ohvriabi veebileht, kust saab nõu muuhulgas tekstivestluses
- **www.lasteabi.ee** – sotsiaalkindlustusameti lasteabi veebileht, kust saab nõu mh tekstivestluses
- **Naiste tugikeskused** – www.sotsiaalkindlustusamet.ee/abivajav-laps-ja-taiskasvanu/abi-vagivalla-ohvrile/naiste-tugikeskused#naiste-tugikeskuste-kontaktid
- **Tugi seksuaalvägivalla ohvritele** – www.sotsiaalkindlustusamet.ee/abivajav-laps-ja-taiskasvanu/abi-vagivalla-ohvrile/seksuaalvagivalla-ohvrile-kriisiabi
- **Vaimse tervise veebinõustamine** - sotsiaalkindlustusameti pakutav tasuta teenus inimestele, kelle igapäevaelu ja toimetulek on häiritud või kelle elus on pingeid ja raskusi. Broneeri aeg siin: www.palunabi.ee/vaimne-tervis

majanduslikult või jäetakse hooletusse. Eakate hooletusse jätmisele võivad viidata määratud riided, hoolitsemata juuksed, kõhnumine või katkised abivahendid.

Ootamatult võlad, kommunaalteenuste (vesi, elekter) väljalülitamine või soodsa elamispinna otsimine olukorras, kus inimesel oli varem oma kinnisvara, võib viidata majanduslikule vägivallale.

Julge pakkuda abi

Kui märkad, on oma lähedaste või tuttavate käitumises, ole julge ja juhi sellele delikaatselt tähelepanu. Uuri, kuidas tal läheb või mis tema elus toimub. Kui Sa ei tea, kuidas seda teha, küsi seksuamiseks nõu **sotsiaalkindlustusameti spetsialistidelt ööpäevaringselt ohvriabi kriisitelefoni 116 006**.

Valjud hääled naabrite juurest võivad samuti viidata vägivallale. Kui kahtlustad, et midagi on valesti, siis suure

tõenäosusega nii ongi. Oma mure väljendamine on alati põhjendatud ega tee kellelegi kahju, kuid võib päästa kellegi elu. Kui naabrite juurest kostub karjumist, vägivallale viitavaid hääli või appikarjeid, siis teavita koheselt **politseid telefonil 112**. Samale numbrile helista ka siis, kui näed tänaval pealt näiteks kaklust või miskit muud, kus läheb vaja politseinike abi.

Juhul kui saad teada, et keegi sinu tuttavatest või lähedastest on sattunud seksuaalvägivalla ohvriks, pea meeles, et värskest toimunud juhtumite korral on ääretult oluline, et inimene jõuaks esimesel võimalusel **seksuaalvägivalla kriisiabikeskusesse (SAK)**. SAKi saab pöörduda, kui juhtumist on möödas kuni 7 päeva. SAKid töötavad neljas Eesti piirkonnas ning nende kontaktid on leitavad sotsiaalkindlustusameti ohvriabi lehel www.palunabi.ee/sek-suaalvagivald.

Naistevastase vägivalla ohvrid saavad vajadusel koos lastega pöörduda naiste tugikeskusesse, mis asuvad igas maakonnas ja pakuvad tuge 24/7 ning soovi korral anonüümselt. Info nende kohta on leitav samuti sotsiaalkindlustusameti ohvriabi lehel www.palunabi.ee/naiste-tugikeskused.

Ära unusta enda turvalisust

Vägivalla märkamisel on oluline, et enne sekkumist mõtled hoolikalt enda turvalisusele, mistõttu soovitame kriitilistes olukordades helistada politseisse ning võimalusel lahkuda ohtlikust paigast. Kui kuritegu saab ära hoida viga saamata, püüa kurjategijaid takistada. Tihti piisab sellest, kui annad valju häälega märku, et neid on märgatud.

* Kõik artiklis kasutatud nimed on väljamõeldud.

Elu päästab ainult töökorras suitsuandur

Juba 14 aastat kohustuslik olnud suitsuandur on paraku paljudes kodudes endiselt puudu. Päästeamet kontrollib järgmisel nädalal suitsuandurite olemasolu Eesti inimeste kodudes.

„Tõepoolest – suitsuandur on kohustuslik olnud juba väga pikalt, kuid nii toimunud tulekahjude kui ka erinevate uuringute ja küsitluste pealt näeme, et endiselt on see väga vajalik seade paljudes kodudes puudu. Seetõttu kontrollime andurite olemasolu alates 13. novembrist kogu Eestis,“ ütles Päästeameti ohutusjärelvalve osakonna juhataja Maret Rannala.

Kontrollkäigud toimuvad 13.–17. novembrini kuni kell 19 õhtul. Kontrollteevad Päästeameti inspektorid koos päästemeeskondadega. Kui andur on puudu või ei ole see töökorras, on võimalik trahvida kuni 40 euroga.

„Meie eesmärk ei ole trahvida, vaid saavutada see, et kodudes oleks nõuetekohaselt paigaldatud ja töökorras suitsuandur olemas. Teeme sellist mahukat kontrolli esimest korda ja loodetavasti tuletab see inimestele meelde, et oma kodu ja pere ohutuse eest tuleb hoolt kanda ning paneb neid selles suunas

Selleks ajaks, kui aru saime, et midagi on valesti, oli kodu päästmiseks juba liiga hilja!

SUITSUANDUR PÄÄSTAB ELU!

Kontrolli suitsuandurit KORD KUUS!

PÄÄSTEAMET

tegutsema,“ selgitas Rannala. Kontrollkäikudel on Päästeameti inspektoritel ja päästjatel alati seljas ametlik riietus ning kaasas töötöend – kahtluse korral tuleb paluda ka töötöendi näitamist.

2023. aasta esimese 10 kuuga hukkus 28 tulekahjus 31 inimest. Suitsuandur puudus 20 elamiseks kasutatavas hoones (71%). 10 kuu seisuga pääses 39-st kodu tulekahjust töökorras suitsuanduri olemasolul 84 inimest.

Tulekahju kiireks avastamiseks on hädavajalik, et igas majapidamises on töökorras suitsuandur. Tulekahju areneb eluohtlikuks väga kiiresti. Suitsu- ja vingugaasi tõttu võib eluohtlik olla ka küllaltki väike tulekahju. Elu päästab ainult töökorras ja õigesti paigaldatud suitsuandur.

6. novembril algas Päästeameti tuleohutuskampaania, mis suitsuanduri vajalikkust meelde tuletab.

Tartu valda suunduvatel riigiteedel hakkavad lume- ja jäätõrjet tegema uudse tehnoloogiaga hooldusautod

Alates oktoobrist hooldab ka järgmised viis aastat Tartumaa riigiteid taristuettevõtte Verston. Selleks, et pakkuda maakonna 1510 kilomeetril kvaliteetset lume- ja jäätõrjet ning vähendada teede hooldamisega tekkivat CO₂ emissiooni, soetas ettevõtte Tartu piirkonnakeskusesse 11 kõige moodsama erivarustusega keskkonnasäästlikku baasautot ning 6 uut traktorit.

Verston hooldas veidi väiksemas mahus Tartumaa riigiteid ka eelneval viiel aastal. Uue hankelepingu maksumus on 3,12 miljonit eurot ning see hõlmab osaliselt ka teede korras hoidmist Jõgevamaal ning Valgamaal. Lisaks hooldab ettevõtte alates sellest kuust ka Pärnumaa ja Lääne-Virumaa riigimaanteid ning mullu oktoobrist saati Lääne-Harju, Võrumaa ja alltöövõtu korras Saare maakonna riigimaanteid. Verstoni ülesandeks on nüüd hoida korras ligi 39% riigile kuuluvatest maanteedest 6514 kilomeetril. Ettevõtte kõikide hoolduslepingute kogumaksumus on 75,4 miljonit eurot.

Verstoni jaoks on oktoobris algava uue talihoolda perioodi üheks oluliseks märksõnaks keskkonnahoid. „Eesti suurima riigiteede hooldajana on meie südameasi teha seda tööd viisil, et ettevõtte tegevuse tagajärjel tekkiv keskkonnajalajalg oleks võimalikult väike. Soovime näidata eeskuju ka teistele valdkonna tegijatele,“ ütles Verstoni korrashoiu valdkonnajuht **Tarmo Lood**

Vähendatakse CO₂-emissiooni 10% aastas

Ettevõtte on seadnud endale eesmärgiks vähendada CO₂ emissiooni igal aastal vähemalt 10%. „1 miljoni euro suuruse müügitulu kohta suutsime tänava esimese kaheksa kuuga vähendada teede korrashoiuteenususe CO₂-emissiooni mullu sama perioodiga võrreldes 14%,“ tõi Lood näite positiivsest arengust keskkonnanäidete täitmisel. Tema sõnul aitas sellele kaasa tööde parem planeerimine, senisest keskkonnasõbralikumate masinapargi soetamine ning sõidukijuhtide kütust kokkuhoiveid sõidustiil.

Juba läinud aastal soetas ettevõtte 19

kõige moodsamat Scania ja Volvo hooldeautot ja 15 uut John Deere'i traktorit. Tänavu investeeriti veel täiendavalt 8,3 miljoni eurot 27 hooldeauto, 26 puisturi, 22 lumesaha ja 6 traktori ostmiseks. Kõik uued hooldeautod on varustatud Euro 6 saastanormide piirmääradele vastavate mootoritega, mille tahkete osakeste heitkogus on eelmise põlvkonna jõuallikatest ligi 67% ning lämmastikoksiidide heitkogus koguni 80% väiksem.

Soola kasutatakse targemalt ja säästlikumalt

Verstoni innovatsioonijuhi Sven Sillamäe sõnul hakkab ettevõtte ühe keskkonnahoiu meetmena kasutama libedustõrjeks mõeldud soola senisest targemalt ja säästlikumalt. Selleks kasutatakse innovaatilisi lahendusi, mis ei vähenda liiklusohutuse kõrget taset. Sool moodustab Sillamäe sõnul umbes poole talihoolda CO₂-emissioonidest pääsmetest.

Uute baasautode soolapuisturid on varustatud Thermalogici lisaseadmega, mis võimaldab talvel kasutada soola efektiivsemalt ja vähem loodust reostavalt. Seade mõõdab jooksvalt teekatte temperatuuri ja korrigeerib

soola kogust ilmaolude ja -prognoosi omavahelistele seostele tuginedes. „Teekatte temperatuuri pideva mõõtmisega väldime ühtpidi soola ülekulu ja teisalt libeduseohtu, mis võib mõnel lokaalsel teelõigul tekkida soola ebapiisava koguse kasutamise tõttu,“ lisas Sillamäe.

2010. aastal tegevust alustanud Verston on kasvanud Eesti üheks suuremaks teedeehituse ja korrashoiu täisteenust pakkuvaks ettevõtteks, mis panustab valdkonna arengusse, kaasajastamisse ning efektiivsuse suurendamisse. Verston on seadnud ambitsioonika eesmärgi saada maailma kõige keskkonnasäästlikumaks taristuettevõtteks.

Ettevõtte on koos partneritega ehitanud mitu riigile olulist objekti, näiteks Reidi tee Tallinnas, Kommunismiohvreite Memoriaali taristu, Saarde tuulepargi teedetaristu ning Tallinna ja Ämari lennujaama laiendused, asfalteerinud Tartu maantee Kose-Võõbu ja Võõbu-Mäo neljarealsed lõigud. Suurematest objektidest on hetkel töös Sopi-Tootsi tuulepargi teedetaristu rajamine ja Pärnu-Uulu neljarealsel teelõigu ehitus. Ettevõtte annab tööd ligi 330 inimesele. Omas tegevusvaldkonnas on Verston esimene ehitusettevõtte, kes liitus Rohetiigri.

Nakkusarst: viis asja, mida pead teadma gripist

Oktoobris algas ülemiste hingamisteede haiguste ehk teisisõnu gripihooaeg. Tartu Ülikooli kliinikumi infektsioonhaiguste arst Pilleriin Soodla jagab olulist infot, mis viirusega on tegu ja kuidas end gripist säästa või rasket haigust leevendada.

1. Grippi ei ole tavaline külmetus

Gripp on üks hingamisteede viirushaigustest, mis põhjustab kurguvalu, köha ja palavikuga haigestumist. Erinevalt teistest hingamisteede viirustest (v.a COVID-19) põhjustab gripp rasket haigestumist, kuni eluohtliku hingamispuudulikkuse ja surmani.

2. Grippi levib piisknakkusena

Gripp on väga nakkav piisknakkus. Viirus levib peamiselt aevastamisel, köhimisel ja nuuskamisel, aga ka rääkimisel. Seega on suurim risk see, kui nakatunud inimesega ollakse lähikontaktis (alla 1 m). Grippi saab levida ka kaudselt, näiteks pindade (ukselink, telefon, klaviatuur) katsumisel. Peamised grippi levitajad on lapsed, eriti põhikooliealised ja nooremad lapsed.

Grippi haigestumise kõrghooaeg on talvel. Gripi puhul võib nakatumise peiteaeg olla mõnest päevast kuni nädalani.

3. Grippi on ohtlik ennekõike lastele, rasedatele, eakatele ja kroonilistele haigetele

Lapsed ja rasedad võivad gripiviirust raskelt põdeda, kuna neil on suurem risk hingamispuudulikkuse, kopsupõletiku ja pikaajalise palaviku tekkeks. Raseda-

tel suureneb grippi haigestumisel raseduse katkemise, enneaegse sünnituse, üsasisese kasvupeetuse ja erakorralise keisrilõike risk.

Ka eakatele ja/või immuunsüsteemi häirega patsientidele on kõik rasked infektsioonid ohtlikud, nii ka gripp.

Vähe räägitakse krooniliste haigustega patsientidest, kellele ei pruugigi gripp raskelt kulgeda, kuid iga palavikuga haigestumine võib neil põhjustada põhihaiguse ägenemise või kontrolli alt väljumise. Gripi tüsistusena võib tekkida bakteriaalne või viiruslik kopsupõletik, mille tõttu on vaja lisahapnikku.

4. Grippi aitab ennetada vaktsineerimine

Gripi ennetamise alustala on vaktsineerimine, sest see kaitseb raske haigestumise eest. Vaktsineerimine on eriti oluline riskirühmadele, kuid ka kõigil teistel on soovitatav igal sügisel (oktoobris/novembris) enne gripihooaja algust end vaktsineerida. Gripi vastu vaktsineerimine ei pruugi anda täielikku kaitset haigeks jäämise vastu, kuid see mõjutab haiguse raskusastet ja tänu kaitsesüstile on võimalik vältida tüsistusi.

Gripi vastu on võimalik vaktsineerida kõikidel inimestel alates kuuendast elukuust. Vaktsineerida saab nii oma perearstikeskuses, raviasutuste vaktsineerimiskabinettides kui ka teatud apteekides. Omale sobivaima vaktsineerimiskoha leiad aadressil www.vaktsineeri.ee/lahen-vaktsineerima Tasuta gripivaktsiini saavad riskirühma kuuluvad inimesed: üle 60-aastased, üld-

ja erihoolekande teenusel olevad inimesed, lapseootel naised, kuni 7-aastased lapsed ja alaealised, kellele on oma tervise tõttu suurem risk raskelt haigestuda (nt südame-veresoonkonnahaigused, onkoloogilised haigused, immuunpuudulikkus, diabeet, obstruktiivne kopsuhaigus, tuberkuloos või neerupuudulikkus).

Lisaks vaktsineerimisele on gripi ennetamiseks oluline pesta käsi vee ja seebiga ning kasutada desinfitseerivaid vahendeid. Vältida tuleks kokkupuudet haigetega ja ka ise haigena kodus püsida. Immuunsüsteemi toetab ka üldine tervise hoidmine: tasakaalustatud toitumine, piisav füüsiline koormus ja hea uni.

5. Gripi sümptomeid saab leevendada ravimitega

Gripp on kehale koormav, seepärast tuleks kodus püsida, kehale puhkust anda ja piisavalt vedelikku tarbida. Haigusele annavad leevendust apteegis müüdadavad kähimüügiravimid. Kuigi nohu- ja köharavimid ei ravi gripiviirust, leevendavad need sümptomeid. Palavikualandajad alandavad samuti temperatuuri, kuid ei ravi viirust.

Grippi on üks väheseid viirusi, mille vastu on olemas ravim, mis takistab gripiviiruse paljunemist ja lühendab seetõttu haiguse kestust. Retseptiravimi saab välja kirjutada arst ja ravimi võtmist tuleb alustada võimalikult vara ehk haigestumise alguses, et sellel oleks piisav efekt. Gripiravimit vajavad ennekõike riskirühma inimesed, kelle haigus kulgeb raskelt.

**SÜÜTAME TARTU VALLAS
ADVENDIKÜÜNLAD
03.12.2023**

16:00 ÄKSI KIVIPARK
16:00 TAMMISTU RAAMATUKOGU- KÜLAKESKUS
16:00 LÄHTE NOORTEKESKUSE PARK
16:00 LAEVA KULTUURIMAJA
16:00 MAARJA- MAGDALEENA RAHVAMAJA
17:00 TABIVERE RAHVAMAJA
17:00 VEDU RAAMATUKOGU
17:00 KÕRVEKÜLA VALLAMAJA
17:00 VÄÄGVERE KÜLAPLATS
18:00 RAADI LASTEHOJU HALJASALA
18:00 PIIRISSAARE KÜLAKESKUS
18:00 VASULA MÄNGUVÄLJAKU JUURES

VÕTA KAASA KÜÜNLAD, ET VIIA ADVENDITULI KA OMA KOJU!

**Tartu valla
memme- taadi pidu**

9. detsembril kell 14 Kõrveküla põhikoolis

PALUME OMA OSAVÖTU KÕIGIL REGISTREERIDA HILJEMALT 30. NOVEMBRIKS TELEFONIL 5266895 (ENE LIIVAMÄGI). REGISTREERIDES ON VAJALIK TEATADA OMA NIMI JA PEATUSE NIMI, KUI ON VAJADUS KASUTADA PEOLE TULEKUKS VALLA POOLT ORGANISEERITUD TRANSPORTI.

Tartu valla koduste laste jõulupeod toimuvad:

- 15.12 Tabivere Rahvamaja
- 15.12 Maarja-Magdaleena Rahvamaja
- 15.12 Tartu Vallavalitsus
- 18.12 Laeva Kultuurimaja

Kutse koos täpsema infoga iga peo kohta saadetakse postiga elukohajärgsele aadressile!

TEENUSED

Pottseptatööd ja -materjalid.
Küttekollete ehitus ja remont. Tel.
5025424.

Pakun raamatupidamisteenust. Oman
vanemraamatupidaja kutset (tase 6)
ja erialast töökogemust (10 a). Hind
kokkuleppel. info@finantsitar.ee

Müüa soodsalt töökorras tööstuslik
õmblusmasin katete ja presendi õmble-
miseks. Profilangetussaa, kreissaag (3
kw mootor), punased ahjutellised (400
tk), Audi 100 (74 kw, bensiin, sõidu ja
töökorras), vinkelraud 50 x 50 x 2,30 cm
(4 tk). Asuvad Tabiveres. Info tel 521 8587.

DIIVAN ON MÄÄRDUNUD? VAIBAL ON PLEKID?

TEKSTIILIPESURI RENTIMINE ON LIHTNE
MINE TEKSTIILIPESUR.COM

VALI

- KUUPÄEV,
- KELLAEG,
- MAKSA
- JA TULE JÄRGI

JA KÕIK SAAB PUHTAMAKSI!

TP
TEKSTIILIPESUR

ASUME KÕRVEKÜLAS

TEKSTIILIPESUR.COM

LASTEJOOGA

HUVIRING RAADIL

Alates 22.oktoober Ripsiku LA saalis
PÜHAPÄEVITI
kell 17:00-18:00

Huviringi on oodatud 1-4. klassi
poisid ja tüdrukud

Huviringi 4-korra kaart on 32 eurot

Vajalik registreerimine grupi loomiseks:
tel +372 521 9440
e-mail: info@bhaktistudio.ee
Juhendaja: Claren K. Kuuse

Bhakti Studio
YOGA

Sügavalt lõõgastav Aroma Touch koos reikiseansiga

Tartu vallas, Raadil

See on looduse vägi ja kingitus Sinu kehale läbi
terapeutiliste eeterlike õlide.
Pehme siltavat massaaži
kävibab kehas tervenemis- ja
uuenemisprotsessid,
suurendab elurõõmu ja annab
positiivse energiaaengu!

Broneeri aeg:

+372 5219440
claren.kuuse@gmail.com

55 Eur
1,5h

Mesi otse mesinikult! 7 eur/kg

Tartus ja lähiumbruses toon koju.

Marek Kutsar
Tartumaa, Tartu vald,
Kõrvküla, Mareki Talu, 60532
+372 56619306
marek.kutsar@mail.ee

Õhina Õpitoas novembris:

27. nov kell 18.00 **Keraamikaring** Õhina
Õpitoas. Juhendab Krista Käremaa,
osalustasu 22.- kord.

Tabivere rahvamajas
29. novembril 2023
kell 19.00

Puurmani näiteringi esituses

Fernando Arrabal
fölge Aimo Arro

PIKNIK

osades: Meelis Kõressaar, Urmas Torim,
Üllar Schaffrik, Ülle Ant, Relita Karo
lavastaja Ketu Kess

Pilet 5€

3
DETSEMBER
2023

Tabivere Rahvamajas
1 advent
ALGUSEGA
17.00

SOOME
PIPARKOOKE

AVAME
PIDULIKULT
JÕULUAJA

SÜÜTAME
ADVENTIKÜUNLA
JA
JÕULUTULED

TAHISTAME
RAHVAMAJA
SÜNNIPÄEVA

E R S O
JÕULUKONTSERT

Lisainfo: tabivere.rahvamaja@tartuvald.ee
tel 5044479

MIKS KALADEL VILLASEID SOKKE JALAS POLE?!

Talveprogrammid erinevates
vanuseastmetes gruppidele
JÄAAJA KESKUSES
DETSEMBRIST VEEBRUARINI

Küsi lisa ning broneeri
info@jaaag.ee
59 11 33 18

T-P kell 10-17
Kohvik T-P kell 11-16
Saadjärve 20, Äksi, Tartumaa

Wikmani lihatoodete degusteerimine:

2. detsembril kell 12.00–16.00

Äksis Järve Poes.

3. detsembril kell 12.00–16.00

Lähtel Pargi Poes.

TABIVERE RAHVAMAJAS

Uue aasta arvupidu
Jüri Homenjaga

HIND
10€
EELMÜÜGIST
8€

JAANUAR
13
2024

ALGUS
20.00

BRONEERITUD LAOD EI JAGA SUOSEMÄHT PILETIT
PILETTA MÜÜGI PIENTAS JA NÕUKAVAL

TABIVERE RAHVAMAJA TARTUVALD.EE TEL. 50 444 79

autobiograafiline humoorikas etendus
KÕBUS ja LÕBUS

AUTOR
Valdo Jahilo
LAVASTAJA
Eero Spriit

PILLIMEES
Toomas Lunge

Tabivere Rahvamajas
31. jaanuar 2024

*Palju õnne pisipõnni
sünni puhul!*

Emma Vagula	27.09.2023
Eron Kuigo	06.10.2023
Renate Raha	16.10.2023
Ralf Aruoja	18.09.2023
Stefan Šrof	18.10.2023
Elli Paas	19.10.2023
Sebastian Soopalu	20.10.2023
Villem Lõhmus	31.10.2023

Jäi tühjaks kodu, õu ja tuba,
ei ava käsi koduvärvavat
Mälestame kallist lahkunud sõpra

MART OJA

tunneme südamest kaasa
abikaasa LINDALE..

Aivar, Helge, Laurena, Marit
peredega.

*Rein, Eve, Ilme, Anne, Siije,
Mariann!*

Su soojale südamele tugevaid tukseid,
Su töödele edu ja silmissse õnne!
Su aastaisse pikkust ja päikesesära
ning terveist ja rõõmu veel rohkem kui
enne! Önnitleme!

Maarja-Magdaleena Maarahva Selts

Su tugev elutahe väsis,
ränk haigus mudis sinu elupii,
Mälestame
SIGNE RÄPPO'T
Meie sügav kaastunne kogu perele
Lasteaad Kiisupere

**Meie hulgast
lahkunud**

LJUDMILLA HALLIST
28.07.1958 – 28.09.2023

HILLE KÄRO
22.03.1942 – 04.10.2023

HARRI VARE
10.05.1961 – 13.10.2023

SIGNE RÄPPO
06.08.1974 – 19.10.2023

GEORGI ROMANENKOV
28.05.1953 – 20.10.2023

PEETER KURG
20.11.1955 – 23.10.2023

TIIU LUIV
30.03.1941 – 26.10.2023

GABRIEL HÄIDMA
23.05.1975 – 26.10.2023

ELVI KOTSAJAINEN
27.02.1939 – 28.10.2023

HENN ILVES
18.05.1940 – 29.10.2023

Jõulu-aeg Äksi koguduses

Igal pühapäeval jumalateenistus
kell 11:00.

03.12 Advendiaja alguse
jumalateenistus Äksi kirikus kell
11:00. Lauluga teenib kaasa Äksi
segakoor.

24.12 Jõuluõhtu jumalateenistus
Äksi kirikus kell 15:00. Lauluga
teenib kaasa Lähte naiskoor.

25.12 Esimese jõulupüha
jumalateenistus Äksi pastoraadis
kell 11:00. Armulaud.

26.12 Teine jõulupüha.
Jumalateenistus Äksi pastoraadis
kell 12:00.

31.12 Vana-aasta õhtu
jumalateenistus Äksi pastoraadis
kell 15:00. Armulaud.

Lisainfo õpetaja Esa Luukkala
tel 5811 3195, aksi@eel.ee

Jõulu-aeg Kursi koguduses

Igal pühapäeval jumalateenistus
kell 15:00.

24.12 Jõuluõhtu jumalateenistus
Kursi kirikus kell 18:00.

25.12 Esimese jõulupüha
jumalateenistus Kursi kiriku
käärkambris kell 15:00. Armulaud.

31.12 Vana-aasta õhtu
jumalateenistus Kursi kiriku
käärkambris kell 18:00. Armulaud.

Lisainfo õpetaja Esa Luukkala
tel 5811 3195

NOVEMBER

18. nov 12 kuraatorituur näitusel „Nelja jalaga maa peal. Eesti talutool“
 18. nov 14 kuraatorituur ehtenäitusel „Mets vastab, allikas kõnetab“
 18. nov 16 Regilaulutuba
 24. nov 16.30 kuraatorituur disaininäitusel „Sõnumid kolmnurgas“

DETSEMBER

2. dets 16 Regilaulutuba
 6. dets 17 kuraatorituur näitusel „Õige keha, vale keha?“
 9.–10. dets ERMi JÕULULAAT
 9. dets 12 / 16. dets 18 kuraatorituurid disaininäitusel „Sõnumid kolmnurgas“
 12/13/14/15/19/20/21. dets 12 ERMi lustakas lasteetendus „Metsikud jõulud“

Kõigi ERMis toimuvate etenduste ja teiste sündmuste kohta loe siit:
www.erm.ee

Näitus „Konrad Mägi. Seninägemata maalid“ on avatud kuni 7.1.2024

EESTI RAHVA MUUSEUM
 KONRAD MÄGI SIHTASUTUS

KONRAD MÄGI
 SENINÄGEMATA MAALID

13.10.2023–07.01.2024

TARTU VALLA KULTUURIKALENDER

Ajas muutuv kultuurikalender on leitav aadressil: www.kultuurikava.ee

NB! Kõik soovijad saavad oma sündmuse kalendrisse ise märkida. Loo konto, logi sisse ja lisa sündmus! Siis ei ole vaja eraldi Kuukirjale sündmusest märku anda.

NOVEMBER – DETSEMBER 2023

25. nov kell 18.00	Maarja-Magdaleena rahvamajas Maarja-Magdaleena segakoor 30 sünnipäevakontsert.
25. nov kell 19.00	Äksi „oma küla“ pidu Äksi Motorantšos. Korraldab MTÜ Äksi aleviku kogukond. Pilet Fienta.com eelmüügis 10€. Info tel 5627 0280.
26. nov kell 12.00–15.00	Koristamise koolituse õpituba Laeva Kultuurimajas. Osalustasu 7 €.
27. nov kell 15.00	Tabivere Raamatukogu kutsub kooli aulasse. Külla tulevad Kristiina Ehin ja Ly Seppel-Ehin.
28. nov kell 19.00	Mälumäng Laeva Kultuurimajas.
29. nov kell 12.00	Iga kuu viimane kolmapäev ürituste sari „ EAKATE TUND “ Tammistu Raamatukogu-Külakeskuses.
29. nov kell 16.00–18.00	Tartu valla OTT Raadil. Info tel 5802 1345.
29. nov kell 19.00	Puurmani näiteringi esituses teater „Piknik“ Tabivere Rahvamajas.
3. dets kell 13.00	Jõulupärja ja vahaküünalde valmistamise õpituba Laeva Kultuurimajas. Tasuta.
3. dets kell 14.00–16.00	Advendilaat Lähel.
3. dets kell 14.00	Prügisorteerimise koolitus Tammistu Raamatukogu-Külakeskuses.
3. dets kell 16.00 kell 17.00 kell 18.00	Süütame Tartu vallas adventiküünlad. Kell 16.00 Äksi Kivipargis, Tammistu Raamatukogu-Külakeskuse juures, Lähte Noortekeskuse pargis, Laeva Kultuurimaja juures, Maarja-Magdaleena kirikus. Kell 17.00 Tabivere Rahvamaja juures, Vedu Raamatukogu juures, Kõrvekülas vallamaja juures, Väägvere külaplatsil. Kell 18.00 Raadi lastehoiu haljasalal, Piirissaare külakeskuse juures, Vasula mänguväljakul. Võta kaasa küünal, et viia adventituli ka oma koju!
3. dets kell 16.00	Viljandi Teatrihoovi nukuetendus „Lugu väikesest Pillekesest“ Kõrvekülas Tartu Vallavalitsuse saalis. Kell 16.30 Jõulumeisterdused ja vanaaja jõulukombed Kõrveküla Maanaiste Selts Miiinaga.
3. dets kell 16.30	Reine Koppeli ja Jaana Koppeli kontsert Maarja-Magdaleena Rahvamajas. Kohvilaud.
3. dets kell 11.00	Äksi segakoori kontsert Äksi kirikus.
9. dets kell 14.00	Tartu valla Memme-taadi pidu Kõrveküla Põhikoolis. Osavõtt tuleb registreerida hiljemalt 30. novembriks tel 526 8895.
10. dets kell 10.00–15.00	Jõululaat Maarja-Magdaleena Rahvamajas. Kell 11.00 vildime jõuluehteid, kell 12.00 kandlekontsert Kandlemees Sanderiga.
10. dets kell 13.00	Laste jõulupidu Tammistu Raamatukogu-Külakeskuses. Lasteetendus „Kass kes kõndis omapead“, külla tuleb jõuluvana. Pilet 5.-
15. dets kell 21.00	Tantsuõhtu Viies Dimensioon ja DJ Imre Mihhailov Laeva Kultuurimajas. Pilet eelmüügist 10 €, kohapeal 15 €.
16. dets kell 19.00	Jõulupidu Tammistu Raamatukogu-Külakeskuses. Tantsuks mängib „Sada ja seened“, TantsuGeen show, Tantsu- ja kultuurikodu MODUS. Pilet 20.-
17. dets kell 15.00–17.00	Küpsiste glasuurimise töötuba Tabivere Rahvamajas. Registreerimine kuni 8. dets. Osalustasu 15.-
26. dets kell 19.00	Jõulupidu Maarja-Magdaleena Rahvamajas. Kontsert isetegevuslastelt, tantsuks Sirje ja Rein Kurg. Pilet 7.-

■ KÕRVEKÜLA

■ LAEVA

■ LÄHTE

■ KOOGI

■ PIIRISSAAR

■ RAADI

■ KÄRKNA

■ ÄKSI

■ TABIVERE

■ mitmes kohas

■ TAMMISTU

■ VASULA

■ VEDU

■ MAARJA-MAGDALEENA

